

SLOVENSKI

vestnik

Izvajatelj, tiskar in založnik: Dr. Franc Petek Velikovc. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gastmeiergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Fotinik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XV.

Celovec, petek, 25. marec 1960

Štev. 13 (932)

Beograjski komunike

Na razgovorih je Jugoslavija poudarila poseben pomen, ki ga prisoja pravični ureditvi vprašanja slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji, da se obrani njun narodnostni značaj in neoviran nacionalni razvoj v skladu s členom 7 državne pogodbe in z mednarodnimi principi, avstrijski predstavniki pa so izjavili, da si avstrijska vlada prizadeva, v duhu načel avstrijske ustave in v smislu člena 7 državne pogodbe konsolidirati položaj omenjenih manjšin — pove kratko glede manjšin komunike po beograjskih razgovorih.

Kdor razume diplomatski jezik, ve, da to pomeni, da je Avstrija vzela na znanje posebno zanimanje Jugoslavije za položaj slovenske in hrvatske manjšine in njeno zaskrbljenost za njun obstoj in nadaljnji vsestranski razvoj in da je Jugoslavija na drugi strani vzela na znanje, da se Avstrija prizadeva, da vprašanje reši. To pomeni nadalje, da Avstrija prizna, da manjšinsko vprašanje še ni rešeno in da terja hitro rešitev.

Zunanji minister Kreisky je v tej zvezi povedal tako na tiskovni konferenci v Beogradu kakor tudi pozneje na Dunaju izjavo, da je Beograd iznesel željo, da se to vprašanje reši v sporazumu z manjšino in da ne bi se vmešaval v notranje zadeve Avstrije.

Za nas to ni nič novega. Mi smo že od nekdaj in tudi pred komunikejem nedvoumno zapisali, da v Beogradu do sporazuma v tem vprašanju priti ne more, ker bi to nasprotovalo načelom jugoslovanske zunanje politike neumeščanja v notranje zadeve drugih držav, zlasti pa njenemu naprednemu sodobnemu gledanju na narodnostna vprašanja, da živa ljudstva, pa naj gre tu za kolonialne narode ali pa za manjšine, nikdar ne morejo biti objekt, ampak le subjekt razgovorov.

S to sodobno načelno manjšinsko politiko Jugoslavija kaže novo resnično demokratično pot za reševanje narodnostnih vprašanj, ki se v bistvu razlikuje od tozadevne politike imperialističnih narodov, ki so jim manjšine vedno le objekt — lastne kot peta kolona, tujec na kot orodje svojih asimilacijskih teženj. Ta resnično demokratična manjšinska politika, ki manjšino samo postavlja kot suverena partnerja in odločujočega faktorja lastnih zadev, pa najbolj prepričljivo pobija tudi vse teorije in zlagane očitke o dirigirani (fern gelenkt) manjšini in zlasti o iredenti, s katerimi so predvsem pri nas na Koroškem nemški nacionalisti vedno spet uspeli prepričati znošno reševanje vprašanja.

Člani manjšine, ki se borijo za svoje narodnostne manjšine, za svoj obstoj in vsestranski nacionalni razvoj, z obojestranskim priznavanjem in uveljavljanjem take politike niso niti ne morejo biti protidržaven element, marveč v resnici most med sosednjima državama za čim boljše odnose. Seveda to potrebuje dejansko izvajanje take politike do manjšine s strani države, v kateri manjšina živi, v obratnem primeru pa taka politika daje matični državi pravico do legalne kulturne in tudi materialne podpore manjšine, v kolikor ne smatra za potrebne ostrejšje korake v smislu meddržavnih principov.

Če torej tako zelo poudarjajo, da naše manjšinsko vprašanje ne more biti predmet razgovorov med Jugoslavijo in Avstrijo, to nikakor ne drži. Že dejstvo samo, da je to vprašanje zelo jasno omenjeno v komunikeju, kaže, da je stvar drugačna. Res je edino, da pri državni pogodbi ne gre za bilateralno pogodbo med Avstrijo in Jugoslavijo, kakor je to v primeru Južne Tirolske med Avstrijo in Italijo, marveč je manjšinsko vprašanje zapadeno v multilateralni državni pogodbi, za katero velja v spornih zadevah postopek v smislu člena 35 državne pogodbe. Le tako je razumeti v komunikeju izraženo stališče Jugoslavije, da je treba vprašanje rešiti v skladu z obveznostmi iz državne pogodbe in z mednarodnimi principi. Razumljivo, da tega avstrijski komentatorji komunikeja nočejo povedati in to raje zamolčijo. Molke pa ne spreminja dejstvo!

Po obisku avstrijskih državnikov v Beogradu:

Začetek novega razdobja v dobrososedskih odnosih med Avstrijo in Jugoslavijo

S sprejemom pri predsedniku FLR Jugoslavije maršalu Titu na Brionih je bil prejšnjo soboto zaključen tridnevni uradni obisk avstrijskega zunanjega ministra dr. Kreiskega in državnega sekretarja dr. Gschnitzerja v Jugoslaviji. Že med obiskom samim, zlasti pa ob povratku avstrijske delegacije na Dunaj je tako avstrijski in jugoslovanski kakor tudi svetovni tisk obširno pisal o pomenu tega srečanja ter izčrpno komentiral potek avstrijsko-jugoslovanskih razgovorov v Beogradu. V teh poročilih in komentarjih močno prevladuje mnenje, da je bilo srečanje avstrijskih in jugoslovanskih državnikov zelo koristno, ker je odprlo nove možnosti za sporazumno reševanje še odprtih vprašanj in s tem za nadaljnje izboljševanje ter okrepitev ne le dobrososedskih, marveč prijateljskih odnosov med obema državama.

Dejansko pomen obisk avstrijskih državnikov v Jugoslaviji začetek novega razdobja v odnosih med obema deželama, razdobja, ki ga karakterizira obojestranska pripravljenost na reševanje odprtih vprašanj v duhu medsebojnega razumevanja. Prav zato uspeh beograjskega srečanja ni le v štirih avstrijsko-jugoslovanskih sporazumih, ki so bili podpisani ob tej priložnosti, marveč — kar tiče bilateralne odnose — zlasti v dejstvu, da sta tako Avstrija kakor Jugoslavija izrazili zainteresiranost na obširnem in raznovrstnem gospodarskem in kulturnem sodelovanju, poleg tega pa v širšem merilu tudi v dalekosežnem soglašanju v pogledih na mednarodne probleme.

To je prišlo do izraza že ob izmenjavi prvih zdravic, ko je jugoslovanski državni

tajnik za zunanje zadeve Popovič izrazil prepričanje, da bodo razgovori med avstrijsko in jugoslovansko delegacijo prispevali k boljšemu medsebojnemu seznanjanju in razumevanju ter uspešnemu razvoju medsebojnih odnosov in sodelovanja ter je avstrijski zunanji minister Kreisky odgovoril, da je pripravljenost na sporazumevanje in razumevanje prvi pogoj za dobre sosedske odnose v življenju posameznikov, že zlasti pa v življenju narodov. V tem duhu so potekali tudi dvodnevni razgovori, o katerih je v skupnem zaključnem sporočilu izrecno poudarjeno, da so potekali v duhu medsebojnega razumevanja in v prijateljskem vzdušju ter je bilo sporazumno izraženo mnenje, da razlike v družbeni in politični ureditvi obeh držav ter tudi razlike

v presoji nekaterih mednarodnih problemov ne pomenijo ovire za razvoj sodelovanja in dobrih sosedstvenih odnosov.

Če kljub temu še ni prišlo do popolne razčistitve vseh medsebojnih problemov — po besedah ministra Kreiskega spadajo med redka nerešena vprašanja:

- avstrijska lastnina v Jugoslaviji
- finančne terjatve Jugoslavije do Avstrije
- narodnostne manjšine v Avstriji

potem to dejstvo nikakor ne zmanjšuje uspeha sedanega srečanja in je zgolj glasilo koroške ÖVP „Volkszeitung“ prepuščena dvomljiva čast, da govori o „povratku praznih rok“. Vsem, ki si iskreno želijo dobrega sodelstva in prijateljskega sodelovanja med Avstrijo in Jugoslavijo, je jasno, da ob prvi izmenjavi mnenj še ne more biti doseženo popolno in vsestransko soglasje; začetek pa je vsekakor storjen in je uspeh zlasti v tem, da je bilo vzpostavljeno medsebojno zaupanje, s katerim bo v bodoče — morda že ob napovedanem obisku Koče Popoviča na Dunaju — mnogo lažje iskati in najti sporazumno rešitev tudi v tistih vprašanjih, ki so ostala odprta.

Koroški Slovenci se temu mnenju pridružujemo v polni meri in smo z zadovoljstvom zabeležili, da so med razgovori v Beogradu posvečali veliko pažnjo tudi vprašanju manjšin v Avstriji. Sicer skušajo gotovi krogi zdaj ustvajati vtis, da se Jugoslavija ne namerava več zanimati za položaj slovenske in hrvatske manjšine, ker „je priznala, da je vprašanje manjšinske zaščite napačna zadeva Avstrije“. V resnici pa je tudi med sedanjim obiskom jasno in nedvoumno izjavila, da gleda ravno v položaju manjšin v Avstriji posebno merilo za iskrenost dobrih sosedskih odnosov med obema državama. Državni sekretar Koča Popovič je že v pozdravni zdravici, ko je govoril o spornih vprašanjih, opozoril predvsem na položaj manjšin in dejal: „Naša iskrena želja je, da bi avstrijska vlada skupaj s predstavniki manjšine v skladu s sedanjimi obveznostmi, uzakonjenimi mednarodnimi merili in s potrebo po ohranitvi etničnega značaja tega dela prebivalstva našla najboljši možni način za pravično ureditev sedanjih problemov. To bi bila zanesljiva pot, da postane nacionalna manjšina most za zblizanje in poglabljanje odnosov med našima sosednjima državama.“

Pa tudi na razgovorih — kakor je rečeno v zaključnem sporočilu — je Jugoslavija poudarila poseben pomen, ki ga prisoja pravični ureditvi problemov, tičočih se položaja slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji, z namenom, da bi ohranili njun etnični značaj in neoviran nacionalni razvoj, v skladu z obveznostmi, izvirajočimi iz državne pogodbe, in z mednarodnimi merili.

Jugoslavija se torej nikakor ni odrekla svojim manjšinam v Avstriji, ampak je nasprotno z vso odločnostjo postavila, da je slej ko prej živo zainteresirana na njihovem položaju in nadaljnjem razvoju. Zvesta na čelom svoje dosedanje politike pa je — kakor je pred enim letom posebno jasno povedal predsednik Ljudske skupščine LR Slovenije Miha Marinko, ki je dejal, da „matična država manjšini ne more dajati nobenih receptov, kako naj bi bil rešen manjšinski problem“ — tudi ob tej priložnosti poudarila, da je reševanje manjšinskega vprašanja možno le v sodelovanju s prizadeto manjšino.

Enako in hkrati edino pravilno stališče že od vsega začetka zastopamo tudi koroški Slovenci. Zato nas veseli, da si to mnenje (Nadaljevanje na 2. strani)

URADNO SPOROČILO

o avstrijsko-jugoslovanskih razgovorih v Beogradu

Na povabilo jugoslovanske vlade sta bila od 16. do 19. marca 1960 na uradnem obisku v Jugoslaviji zunanji minister Republike Avstrije dr. Bruno Kreisky in državni sekretar za zunanje zadeve prof. dr. Franz Gschnitzer. Po končanih razgovorih v Beogradu je člana avstrijske vlade sprejel predsednik jugoslovanske republike Josip Broz Tito na Brionih 19. marca 1960.

Zunanji minister dr. Bruno Kreisky in državni sekretar prof. dr. Franz Gschnitzer sta imela med svojim obiskom v Beogradu obširne razgovore o vprašanjih mednarodne politike in o odnosih med obema državama z državnim sekretarjem za zunanje zadeve Kočo Popovičem in državnim podsekretarjem Srdjo Prico.

Pogajani so se udeležili jugoslovanski veleposlanik v Avstriji Jože Zemljak, avstrijski veleposlanik v Jugoslaviji Wilhelm Götz kot tudi vodilni funkcionarji obeh držav.

V duhu medsebojnega razumevanja so bile na razgovorih, ki so potekali v prijateljskem vzdušju, na široko in odkrito izmenjane misli o najvažnejših vprašanjih sedanjega mednarodnega položaja.

Sporazumno je bilo izraženo mnenje, da je splošna in kontrolirana razorožitev danes eno najvažnejših vprašanj mednarodne politike, ki ga je treba čimprej začeti urejati. Obe strani prisojata s tem v zvezi posebno važnost prepovedi poskusov z atomskim orožjem. Obojestransko je bilo izraženo prepričanje, da je naloga vseh držav, da prispevajo vse napore za nadaljnjo ublažitev napetosti v mednarodnem položaju.

Obe strani sta izrazili upanje, da bo bližnja predsedniška konferenca pomenila pomemben prispevek v tej smeri, da bo privedla do krepitve mednarodnega sodelovanja in utrditve miru.

Posebej sta poudarili pomen Organizacije združenih narodov kot univerzalnega foruma za obravnavanje in urejanje mednarodnih problemov.

Na razgovorih je bilo prav tako ugotovljeno soglasje o tem, da pospeševanje vseh ukrepov, ki koristijo gospodarskemu razvoju nerazvitih dežel, uspešno prispeva k napredku človeštva in zagotovitvi miru.

Obe strani sodita, da razlike v družbeni in politični ureditvi obeh držav kot tudi razlike v presoji nekaterih mednarodnih problemov ne pomenijo ovire za razvoj sodelovanja in dobrih sosedstvenih odnosov.

Obe strani sta ugotovili, da je nadaljnje poglobljanje gospodarskih odnosov v korist obema državama. V najkrajšem času se bodo začela pogajanja o sklenitvi dolgoročnega trgovskega sporazuma. Na teh pogajanjih bodo vsestransko proučili vse možnosti za povečanje in olajšanje medsebojnega blagovnega prometa. Obe strani sodita, da je treba razvijati industrijsko sodelovanje med avstrijskimi in jugoslovanskimi podjetji.

Obširno so bila izmenjana mnenja o vrsti odprtih vprašanj finančne narave. Oba zunanja ministra bosta obvestila svoji vladi o rezultatih doseženih v tem oziru.

Obe vladi sta sklenili, da bosta okrepili medsebojno kulturno sodelovanje. O konkretnih ukrepih v tej smeri se bodo sporazumeli po diplomatski poti.

Na razgovorih je Jugoslavija poudarila poseben pomen, ki ga prisoja pravični ureditvi problemov, tičočih se položaja slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji, z namenom, da bi ohranili njun etnični značaj in neoviran nacionalni razvoj, v skladu z obveznostmi, izvirajočimi iz državne pogodbe, in z mednarodnimi merili.

S tem v zvezi so avstrijski predstavniki izjavili, da si avstrijska vlada prizadeva v duhu načel avstrijske ustave in v smislu člena 7 državne pogodbe konsolidirati položaj omenjenih manjšin v Avstriji.

Med obiskom sta ministra podpisala konzularno konvencijo, sporazum o priznavanju in izpolnitvi odločb izvoljenih sodišč o sporih v trgovinskih zadevah, dodatni sporazum k sporazumu o ureditvi malega obmejnega prometa z dne 19. marca 1953 kot tudi sporazum o zaščiti rastlin.

Zunanji minister dr. Bruno Kreisky je izročil državnemu sekretarju za zunanje zadeve Koči Popoviču povabilo avstrijske vlade, naj uradno obišče Avstrijo. Državni sekretar Koča Popovič je z zadovoljstvom sprejel vabilo. — Datum obiska bo določen po diplomatski poti.

Mnenje drugih:

Seveda ne želimo prikrivati resnice, da je posebno merilo za iskrenost dobrih sosedstvenih odnosov položaj slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Jugoslavija, ki nikoli ne želi zapostavljati ali prelomiti načela o nevmišljanju v notranje zadeve drugih držav, tudi v tem primeru ne pritiskati ali kako drugače vplivati na odločitve in ravnanje avstrijske vlade. Želi pa poudariti dejstvo, da bi se vsekakor, hote ali nehoti, odrazil negativno tudi na razvoj drugih področij medsebojnih odnosov položaj teh manjšin, ki ne bi bil v skladu z obveznostmi, katere nalaga Avstriji ne samo državna pogodba, marveč tudi načela, ki jih določa Ustanovna listina OZN. Jugoslavija je doslej branila na tribunah mednarodnih forumov pravico vsake — katerekoli — manjšine do neoviranega etničnega razvoja in je potemtakem razumljivo, da tudi v tem primeru ne bi mogla ravnati drugače, če hoče biti dosledna sama sebi.

Zato pozdravljamo pripravljenost avstrijske vlade, da vsestransko presodi to vprašanje in da s konkretnimi ukrepi izboljša in konsolidira položaj obeh manjšin.

Doseženi blagodejni učinek bi bil dvojen. Predvsem bi se sama osvobodila tega bremena, ki bi utegnili kvariti tudi na drugih straneh njen mednarodni ugled; manjšina, zadovoljena v svojih upravičenih zahtevah, pa bi s tem postala trden most, ki bi zagotavljal v prihodnje mnogo iskrenejšo, širšo in koristnejšo sodelovanje dveh sosed.

„Delo“, Ljubljana, 21. 3. 1960

Pozdravljamo obiske zunanjega ministra Kreiskega in smo prepričani, da bo prispeval k razvoju jugoslovansko-avstrijskih odnosov ne glede na to, kaj mislijo nasprotniki tega sodelovanja v Avstriji. Stališče razvoja jugoslovansko-avstrijskih odnosov je pomembno, da se v avstrijski politiki čuti večje zanimanje za izvenblokovske države. Za dosedanje težave v odnosih med Jugoslavijo in Avstrijo so najbolj odgovorni tisti vplivni politični činitelji v Avstriji, ki nevtralnosti Avstrije niso sprejeli kot trajno politično usmeritev, temveč kot začasno taktiko. Ureditev preostalih vprašanj s področja dvostranskih odnosov bi omogočila boljše razumevanje in ustvarila boljše pogoje za širše sodelovanje med obema državama. Demokratična rešitev manjšinskega vprašanja koroških Slovencev v skladu z državno pogodbo, mednarodnimi predpisi in izjavo dr. Kreiskega po vrnitvi z lanskoletnega zasedanja Združenih narodov, kar je v pristojnosti in moči avstrijske vlade, bi prispevala tudi k pobujanju protijugoslovanskih izbruhov v Avstriji, ki jih je še vedno mnogo. Z ozirom na kulturne stike v preteklosti in na stvarne možnosti je potrebno delati na razširjenju sodelovanja med obema državama, za kar so zelo ugodni pogoji.

„Komunist“, 16. 3. 1960, Beograd

Man ist gespannt, ob der österreichische Außenminister derartige Angriffe zurückweisen wird. Bezüglich der Minderheit wird von einer „demokratischen Lösung“ gesprochen, was sicher mit den österreichischen Ansichten übereinstimmt, falls der „Komunist“ unter Demokratie dasselbe versteht wie die Österreicher. Schließlich fordert der „Komunist“ eine „Unterdrückung der antijugoslawischen Angriffe in Österreich“.

Man fragt sich, ob in der neuen „Zusammenarbeit“ ein mit einem prominenten Sozialisten besetztes Konsulat in Laibach eine besondere Rolle spielen sollte.

„Volkszeitung“, 18. 3. 1960, Celovec

Avstrijski zunanji minister Kreisky je v Beogradu ponovil že znano neozdržno in netočno trditev o „nestrjeno naseljenem ozemlju“ koroških Slovencev in tako dokazal, da vztraja pri nedopustni, predvsem pa nemoralni dvojni meri za reševanje vprašanja manjšin — slovenske na Koroškem in avstrijske na Južnem Tirolskem. Sicer pa je — kot smo že večkrat povedali — Kreisky v protislovju s samim seboj. Pred meseci je namreč sam izjavil, da je Avstrija dolžna dati Slovence v svoji državi iste pravice, ki jih zahteva od Italije za južne Tirolce.

Seveda je vztrajanje avstrijskega zunanjega ministra pri taki nemoralni dvojni meri vse obsodbe vredno. Njegova vlada pač ne more zahtevati za južne Tirolce tistega, česar sama noče dati koroškim Slovincem. To dejstvo poudarja v teh dneh tudi ves mednarodni tisk, ki je obsežno poročal o zahtevah koroških Slovencev kakor tudi o obisku Kreiskega v Beogradu.

„Primorski dnevnik“, 19./20. 3. 1960, Trst

„Die Atmosphäre ist im wesentlichen entgiftet. Das ist das Erfreulichste“, erklärte man am Ballhausplatz auf die Frage nach dem Ergebnis der Belgrader Reise Außenminister Kreiskys und Staatssekretär Gschnitzers. Noch nicht abgeklungen ist in Wien die Enttäuschung darüber, dass es bei diesem Staatsbesuch nicht möglich war, den Vermögensvertrag mit Jugoslawien unter Dach und Fach zu bringen.

Pomemben uspeh in napredek dunajskega velesejma

V nedeljo so zaprli vrata letošnjega dunajskega pomladanskega velesejma. Pravkar zaključeni velesejem je bil po obsegu in zasedbi razstavljajočih tvrdk iz tu- in inozemstva večji od vseh dosedanjih. Število inozemskih razstavljavcev je na tem mednarodnem velesejmu naraslo za okoli 100 udeležencev. Velesejmska družba je bila celo v zadregi zaradi razstavne prostornine ter ni mogla vsem razstavljavcem zadovoljivo ustreči. Družba se je odločila, da bo do jesenskega velesejma zgradila novo veliko in moderno halo, ker računajo še na pojačen razvoj dunajskih velesejmov kot osrednje gospodarske prireditve, ki po svoji legi lahko posreduje blagovno izmenjavo med Zahodom in Vzhodom.

Mikavni in zanimivi za oko gledalca in kupca so bili pestri in nedogledni razstavnici predmeti v slikovitih prostorih in v smotni pregledni razporeditvi. Na prostem so množice obiskovalcev z zanimanjem proučevale vrste raznovrstnih kmetijskih, gradbenih ter industrijskih strojev. Razstavljajoče tvrdke so pokazale številne novosti in prava čuda tehnike velikanov v gospodarstvu, ki zmerejo ogromne sile, katere lahko izkorišča spretna in vešča roka človeka s potrebnim strokovnim znanjem v svojo korist in korist skupnosti za uresničitev drznih in velikih projektov. Neoporečno veliko energije in naporov človeških rok nadomešča danes stroj, česar se pred desetletji ni bilo mogoče niti najmanj predstavljati. Bilo bi preobširno navajati vse proizvode napredka človeškega uma, ki so bili razstavljeni v pogled na velesejmu. Skratka, od letala do najrazličnejših tehniških pripomočkov v gospodinjstvu, avtomatov za samopostrežbo, neštetih izdelkov iz jekla in pločevine, ženske mode, luksuza, prehrabnih eksponatov kakor pitovne živine, „belega veletoka“ mleka, izbora plemenitih vin ter poživil in nasladil je bilo v prikaz v razstavnih zgradbah in na prostem.

Dunajski velesejem ima že leta mednarodni značaj. Zanimanje za to veliko gospodarsko prireditev sega daleč preko državnih meja globoko v tuje kontinente. Iz 20 inozemskih držav so bili razstavljavci zastopani na letošnjem pomladanskem velesejmu. Na deset in sto tisoče ljudi iz najrazličnejših dežel in narodnosti se srečava ob velesejmi v avstrijskem glavnem mestu. Zaradi tega so dunajski mednarodni velesejmi lahko koristni doprinosi za boljše medsebojno sporazumevanje, sodelovanje in zbližanje med narodi sveta.

Tudi iz obravnave proti kriminalcem

bi radi ustvarili „preganjanje cerkve in vere“ v Jugoslaviji

Ravno v dneh, ko je bil zunanji minister dr. Kreisky na uradnem obisku v Beogradu, je del avstrijskega tiska po stari navadi spet pisal o „preganjanju cerkve in vere“ v Jugoslaviji. Povod za novo hujskanje in tendenciozno poročanje je dala sodna obravnava pred okrožnim sodiščem v Skoplju, kjer se je skupina jugoslovanskih državljanov, med katerimi je bil tudi škof dr. Čekada z nekaterimi duhovniki, zagovarjala zaradi tihotapsstva in nedopustne trgovine z blagom ter tujo valuto. Sodišče je po večdnevni razpravi obsodilo obtožene na kazni od 5 mesecev do 2 leti zapora; nekatere kazni so bile izrečene pogojno.

V obrazložitvi sodb je bilo ugotovljeno, da so obtoženci krivi, ker so se od leta 1956 do 1959 v povezavi z jugoslovanskimi emigranti in tujimi državljani ukvarjali z nedopustno trgovino z blagom in tujo valuto ter si tako pridobili okoli 37.500.000 dinarjev. V tihotapsko omrežje, katerega

kanali so vodili zlasti preko Trsta, sta bila poleg drugih vključena tudi jugoslovanski emigrant in vojni zločinec Brunoslav Draganič ter nemški državljani Hans Mayer iz Münchena. Sestanke, na katerih so se posvetovali o podrobnostih svojih „trgovinskih poslov“, pa so deloma imeli v Salzburgu.

Krivda obtožencev je bila med razpravo dokazana zlasti s priznanjem obtožencev samih, kakor tudi z izpovedjo prič ter predloženimi dokumenti. Javni tožilec, ki je opozoril na veliko družbeno nevarnost takšnih dejanj, pa je zahteval le milo kazen ter kot olajševalno okoliščino navedel lastno priznanje obtožencev, njihovo korektno vedenje med preiskavo in na glavni obravnavi ter dejstvo, da so se kesali storjenih kaznivih dejanj.

Tendenciozno poročanje nekaterih avstrijskih listov, ki bi tudi ob navadnem zasledovanju kaznivih dejanj hoteli ustvariti videz preganjanja vere in duhovnikov v Jugoslaviji, gotovo ne koristi izboljšanju odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo. To še toliko manj, ker se je dogodilo prav v času, ko so med avstrijsko-jugoslovanskimi razgovori v Beogradu na obeh straneh poudarjali potrebo in voljo po čim tesnejšem sodelovanju med obema državama. Iz tega sledi, da ta prizadevanja gotovim krogom v Avstriji očitno niso po volji, zato bi jih hoteli za vsako ceno torpedirati in postavljati med sosedni državi „železno zaveso“ umetno ustvarjenega nezaupanja in sovražnega razpoloženja.

vici na kosilu v čast avstrijske delegacije — če je tu dobra volja na obeh straneh.“ Sam prihod dr. Kreiskega v Beograd kaže, da smemo upati na dobro voljo tudi pri naših sosednih sosedih. Od kratkega obiska seveda ne gre pričakovati rešitve vseh perečih problemov iz medsebojnih odnosov, ki stagnirajo že vrsto let, še celo pa ne neke dokončne rešitve najtežje hipoteke v naših odnosih — manjšinskega vprašanja. Podpisano je bilo nekaj pogodb, dogovorjeno pa reševanje vrste drugih vprašanj z gospodarskega in kulturnega področja. Koča Popović bo prav tako obiskal Dunaj. Odprt problem naše manjšine bodo seveda reševali avstrijska vlada in predstavniki manjšine v direktnih razgovorih, vendarle dovoljujejo prvi nedavni koraki avstrijskih oblasti, še bolj pa izjave avstrijske delegacije v Beogradu upanje, da bo naša manjšina nehala biti jabolko razdora med sosednima državama.

„Delo“, 20. 3. 1960, Ljubljana

PO ŠIRNEM SVETU

Ženeva. — V Palači narodov se je prejšnji teden začela druga konferenca Združenih narodov o pomorskem pravu. Na konferenci sodeluje okoli 400 delegatov iz 84 dežel ter predstavniki 15 nevladnih organizacij in specializiranih agencij OZN.

Pariz. — Po navedbah francoskega uradnega lista bodo potrebovali za obnovo zgradb v Frejusu, ki jih je uničila katastrofalna poplava zaradi porušenega jezga, okoli 40 milijonov frankov. Za neposredno pomoč prizadetim pa so po nesreči zbrali kakih 50 milijonov frankov.

Moskva. — Sovjetski tisk obširno poroča o pismu nekega ameriškega novinarja Hruščevu in Eisenhowerju, v katerem predlaga, naj bi imela oba državnika stalno telefonsko zvezo, da bi tako preprečili eventuelen izbruh vojne.

London. — V razorožitvene razgovore v Ženevi je — vsaj posredno — posegel tudi Nobelov nagajenec za mir Philip Noel-Baker, ki je predlagal, da kot prvi korak k svetovni razorožitvi zmanjšajo oborožene sile vseh držav za 60 odstotkov.

Helsinki. — V začetku tega tedna je odpotovala delegacija Finske v Ženevo, kjer s predstavniki EFTA razpravlja o možnostih vključitve Finske v to gospodarsko skupnost. O vključitvi Finske v EFTA je bilo govora že ob ustanovitvi Evropskega združenja svobodne trgovine (EFTA), vendar takrat ni prišlo do konkretnih sklepov.

Rim. — Točno en mesec že traja kriza v Italiji, ki so jo sprožili liberalci, ko so sklenili, da ne bodo več podprli demokristjanske vlade. V zadnjih štirih tednih je prejšnji predsednik vlade Segni, kateremu je predsednik republike Gronchi ponovno poveril mandat za sestavo vlade, vodil pogajanja s predstavniki posameznih strank. Zadnje dni je že izgledalo, da bo prišlo do vladne koalicije levega centra, vendar so se zdaj razbila tudi ta pogajanja in je Italija slej ko prej ostala brez vlade.

Pariz. — V sredo je prispel na uradni obisk v Francijo predsednik sovjetske vlade Hruščev, ki bo v Franciji ostal do 3. aprila.

Po obisku avstrijskih državljanov v Beogradu

nje očitno začena osvajati tudi vlada na Dunaju, saj je v zaključnem sporočilu o beograjskih razgovorih rečeno, da si avstrijska vlada prizadeva v duhu načel avstrijske ustave in v smislu člena 7 državne pogodbe konsolidirati položaj manjšin v Avstriji. Zlasti pa se je temu mnenju pridružil minister Kreisky, ki je na tiskovni konferenci v Beogradu izjavil, da „ima Avstrija resen namen, zahteve manjšine resno proučiti in njene želje po možnosti izpolniti, pri čemer je treba upoštevati dejstvo, da potrebuje manjšina močnejšo zaščito kot večina“ in ob povratku na Dunaj dejal: „Moralno podporo v vprašanju Južne Tirolske si moramo pridobiti z rešitvijo manjšinskega problema pri nas. Zato se pogajamo in se bomo že pogajali s predstavniki manjšine ter smo pripravljeni, da v pogajanjih z njimi skušamo rešiti vprašanje“.

Če bo pri nadaljnjem reševanju manjšinskega problema dosledno upoštevano to načelo, če se bo končno nehala z dvojno mero v obravnavanju manjšinskih vprašanj, kot prihaja do izraza pri neosnovanem razlikovanju med južnimi Tirolci in koroškimi Slovenci, zlasti pa, če se bo po lepih besedah in obljubah pokazala dobra volja tudi v ustreznih dejanjih, potem bo gotovo mogoče doseči znosno rešitev, ki bo zagotovila obstoj in razvoj narodnih manjšin ter hkrati enakopravno sožitje med manjšinami in večinskim narodom. S tem pa bo odstranjena tudi ena glavnih ovir za dobro sosedstvo med Avstrijo in Jugoslavijo.

Mitja Mejak:

Slovenska književnost danes ni zaprta med ozke meje

Nekaj misli iz uvodne besede na literarnih večerih Slovenske prosvetne zveze

Slovenske pisatelje veže ravno s Koroško že davna zveza, saj so tu živeli in delali številni njihovi predniki: v Celovcu je dr. France Prešeren, največji slovenski pesnik vseh časov, živel precej časa in dobil navdih za vrsto pesmi; z Vrbskega jezera je bil doma ljudski pesnik Drabosnjak; Anton Janežič je v Celovcu izdal list „Slovenski glasnik“, eno izmed najpomembnejših slovenskih literarnih glasil; na teh tleh se je rodila Mohorjeva družba, ki je prva množično pričela širiti slovensko knjigo. Tukaj se torej v spominih srečujemo z vrsto predstavnikov slovenske književnosti, s tistimi možmi iz naše preteklosti, ki imajo velike zasluge, da je slovenska beseda ostala živa skozi dolga stoletja, da je bila vedno lepša in bogata in da imamo dandanašnji v slovenski govorici napisano književnost, ki se lahko po svojih vrednotah meri s književnostmi velikih narodov.

Društvo slovenskih književnikov šteje danes okoli 120 članov; v njem so včlanjeni vsi slovenski pisatelji in pesniki, ki so kaj pomembnega prispevali k razvoju slovenske književnosti. Že sama visoka številka pove, da premore dandanes slovenski narod dovolj besednih oblikovalcev, da je teh več kot kdajkoli poprej v zgodovini. V Društvu sodelujejo zastopniki vseh rodov — od najstarejših pisateljev Frana Sal. Finžgarja in Ksaverja Meška do najmlajših, katerih imena še niso toliko znana, a se s pisanjem že resno ukvarjajo, čeprav so morda stari le nekaj nad dvajset let.

Na leto izide zdaj okoli 350 slovenskih knjig; za letos jih slovenske založbe napovedujejo kar 400, tako da bo izšla več kot ena slovenska knjiga na dan. Seveda niso vse te knjige izvorna dela domačih pisateljev. V to številko so všteti številni prevodi romanov iz svetovnih literatur, poljudno znanstvena dela itd., kljub temu pa skoraj ne mine teden, da se ne bi pojavilo novo domače izvirno leposlovno delo. Tako je slovenska knjiga razširjena bolj kot kdajkoli

poprej in najde pot v sleherni slovenski dom. Največ knjig izide v nakladi 3000 izvodov, obe množični slovenski knjižni zbirki „Prešernova družba“ in „Mohorjeva družba“ pa razpošiljata knjige v deset in deset tisočih izvodih, Prešernova celo v devetdeset tisoč in več izvodih.

V prvih letih po vojni, ki je v boju za svobodo terjala toliko žrtev, so pisatelji in pesniki seveda oživljali spomine na boj in vojna doživetja. Skoraj vsa slovenska dela so govorila o tem: o pogumu slovenskega človeka in trpljenju našega naroda. Kasneje, ko je življenje steklo po mirni strugi in prineslo s seboj nova doživetja in novo vsebino, so pričeli slovenski pisatelji seveda v polno zajemati iz tega povojnega življenja. Dandanašnji skoraj ni časa ne kraja ne doživetja, ki ga ne bi našli opisanega

v domačih literarnih delih. Zanimivo je, da še nikoli ni slovenska književnost tako pogosto segala tudi po snoveh iz širokega sveta: zdaj je namreč izšlo že precej del, ki opisujejo življenje slovenskih izseljencev v Franciji, Nemčiji in Avstriji, ter seveda težka romanja slovenskih internirancev med drugo svetovno vojno po tujini. Izide tudi veliko število mladinskih del in najboljši slovenski pisatelji in pesniki pišejo hkrati za odrasle in mladino, kar je neka posebna lastnost slovenske književnosti, ki je pri številnih drugih narodih ni opaziti.

Slovenska književnost danes ni zaprta med ozke meje: pisatelji in pesniki se lahko ob prevodih in izvirnikih spoznajo z vsemi tujimi književnostmi, saj poleg prevodov iz evropskih literatur izhajajo danes v slovenskem jeziku na primer tudi dela

južnoameriških, indijskih in drugih daljnih pisateljev. To široko poznavanje tujih književnosti seveda dobro vpliva na razvoj naše književnosti, kajti v njih najdemo pisatelji marsikatero pobudo za lastno delo. Tudi široki svet vse bolj spoznava in ceni slovensko književnost: dela Prešerna, Jurčiča, Cankarja, Prežihovega Voranca, Miška Kranjca, Ingoliča, Bevka, Juša Kozaka, Finžgarja, Cirila Kosmača in drugih so izšla že v številnih tujih jezikih — Prešernove pesmi so na primer pred leti izšle tudi na Kitajskem — in o njih dobri poznavalci pišejo z vsem spoštovanjem in priznanjem. Tako torej slovenska književnost, čeprav književnost najhujšega, enega najmanjših evropskih narodov, zavzema enakopravno mesto v družbi leposlovnih del vseh narodov ter ni več ozko omejena in zaprta med tesne meje.

To, da se slovenski pisatelji na široko lahko spoznajo s tujimi literaturami, pa še ne pomeni, da bi njihova dela izgubila tla pod nogami, da v njih ne bi bilo pristnega slovenskega duha in občutja. Za najboljša povojna leposlovna dela je najznačilnejše to, kar je značilno pravzaprav za vso slovensko književnost: da je s srcem prikovana na rodno zemljo in njenega človeka, da ljubi ta košček zemlje, kjer nam je dano živeti, da hoče z lepoto ter človečnostjo pomagati človeku živeti. Če bi na kratko hoteli označiti poglobljeno potezo, ki je last vseh najboljših slovenskih del, bi lahko dejali, da je to predvsem ljubezen do človeka in vera v njegovo prihodnost. To pa sta zelo žlahtni sestavini, ki morata odlikovati najboljše umetnine povsod in v vseh časih.

Tudi v Vojvodini:

Dvojezično šolstvo prispeva k zblizovanju raznih narodnosti

Kakor poroča jugoslovanska tiskovna agencija Tanjug, je reorganizacija šol na tako imenovanem teritorialnem načelu, ki se je začela v Vojvodini pred petimi leti, v glavnem zaključena. Ta specifična oblika izobrazbe in vzgoje omogoča pripadnikom raznih narodnih manjšin v pokrajini, da hodijo v skupne šole, v katerih se vsi otroci učijo tako v jeziku večinskega naroda kakor tudi v jeziku manjšine. Tako imajo dvojezični pouk zdaj na 140 osnovnih šolah, na 6 gimnazijah, na učiteljski v Subotici in Vršcu ter na šoli za vzgojitelje v Novem Sadu.

Takšna oblika šolanja se je v praksi obnesla kot upravičena ne le z družbenega marveč tudi z učno-vzgojnega vidika. Skupno šolsko in izvenšolsko delo prispeva k še bolj neposrednemu zblizovanju učencev raznih narodnosti.

To obliko šolske vzgoje uveljavljajo na podlagi specifičnih učnih načrtov z učenci dveh različnih narodnosti. S tem skušajo najti najbolj smotrne metode in oblike dela, ki naj bi omogočile, da bodo imeli otroci dveh narodnosti glede skupne vzgoje tudi v šoli tiste pogoje, ki so nastali v njihovi vzgoji v predšolski dobi in v skupnem življenju.

V Jugoslaviji so torej pravilno spoznali, da na ozemlju, kjer živita eden poleg drugega dva različna naroda, samo dvojezična šola more zagotoviti vzgojo mladine v takem duhu, ki bo omogočil mirno sožitje in razumevanje med narodi. Ta dvojezičnost pa v Jugoslaviji ni omejena zgolj na šolstvo, marveč prihaja do izraza tudi v vsem javnem življenju, zlasti v dvojezičnem uradovanju ter v dvojezičnih napisih povsod tam, kjer na skupni zemlji živita dva naroda. To je tista dvojezičnost, o kateri je na lanskoletnem IV. kongresu ZKS poudarila članica CK ZKS Majda Bojc: Dvojezičnost ni pravica manjšine, ampak obveza večine, ki hoče zagotoviti resnični razvoj in odstraniti za manjšino ovire v javnem življenju in preprečiti, da ne ostane zaprta samo v območje svojega jezika... Dvojezičnost je pravo protislovje denacionalizacije, asimilacije in izkoriščanja manjšine kot pete kolone in je razumljivo, da

je zato danes reakcionarni krogi napadajo...

Kako pravilna je ta ugotovitev, vidimo tudi pri nas na Koroškem, ko se proti dvojezični ureditvi in proti dosledni uresničitvi določil člena 7 ter s tem proti priznanju slovenskega uradnega jezika najbolj zaletavo reakcionarni in nacionalistični krogi, katerim ni do zblizanja in razumevanja med narodi.

Desledno uveljavljanje načela dvojezičnosti pa zahteva gotove žrtve tudi s strani večinskega naroda. Reakcionarni nacionalistični krogi na take žrtve niso pripravljeni, zato raje govorijo o „nevarnosti za nemški značaj Koroške“ in bi manjšinsko zakonodajo najraje sprebrnili v njeno nasprotje: da ne bi ščitila koristi manjšine, temveč večine. Zunanji minister dr. Kreisky je med svojim nedavnim obiskom v Beogradu dal primeren odgovor tudi takim ljudem, ko je poudaril, da potrebuje manjšina v gotovih pogojih močnejšo zaščito kot večina!

„Univerza prijateljstva narodov“

Sovjetska vlada namerava v Moskvi odpreti „vseučilišče prijateljstva narodov“ za dežele Azije, Afrike in Južne Amerike. Na tej univerzi ne bodo študirali le študenti iz omenjenih predelov sveta, ki jih kot štipendiste pošljejo dotične vlade, marveč tudi tisti, ki si tak študij želijo, kar pomeni, da jim bo študij omogočila sovjetska vlada.

Kdaj se človek najlažje uči?

Strokovnjaki pravijo, da okoli 25. leta, ko človek vsako stvar lažje dojame in se je nauči kot kdajkoli prej ali pozneje. Ta sposobnost raste od otroških let do 25. leta. Nato pa se ta sposobnost začne manjšati približno za en odstotek na leto. Po navadi se je mislilo, da je otroška in mladeniška doba za učenje najbolj primerna, češ da se v tej dobi človek najlažje uči. Toda to ni res, ker se človek med 20. in 45. letom starosti mnogo lažje uči kot pa deček med 13. in 19. letom starosti. Po 60. letu starosti se sposobnost za učenje naglo manjša, tako da se ne more 65-letni človek, na primer, v eni uri naučiti le 50 odstotkov tega, kar bi se bil mogel naučiti, ko mu je bilo 25 let.

„Deutscher Schulverein - Südmark“

in njegovi nasledniki v drugi avstrijski republiki

znan je odgovor, ki ga je na tozadevno protestno pismo dal deželni glavar Wedenig: „Glede šolskega društva „Südmark“ sem popolnoma vašega mnenja. Še preden se je pri meni interveniralo, sem opozoril pristojno ministrstvo. Ustanovitev društva je že odobrena in bi bilo mogoče proti njemu nastopati šele, če bi se udeleževalo v nasprotju s pravili. Varnostni direkciji sem naročil, naj posebej pozorno opazuje delovanje tega društva.“³¹⁾

Nasprotno pa se je pristojna društvena oblast, kot smo omenili že zgoraj, postavila na stališče, da po proučitvi okoliščin ne kaže, da bi bila z delovanjem „Kärntner Schulverein-Südmark“ kršena določila člena 7 državne pogodbe, zato da tudi ni razloga za ukrepe društvene oblasti proti tej organizaciji. Medtem ko je deželni glavar zastopal isto mnenje kot tisti del koroške javnosti, ki zahteva prepoved društva „Kärntner Schulverein-Südmark“, so se torej oblasti glede prepovedi delovanja tega

društva postavile na stališče, da društvena pravila niso protizakonita in bi bilo šele mogoče kaj ukreniti, če bi se društvo udeleževalo v nasprotju s svojimi pravili. Očitno protidemokratska in velenemškega duha društva in njegovih napovedanih ciljev pa društvena oblast v svojem strogo formalističnem tolmačenju društvenega zakona seveda ne upošteva; formalistično se izgovarja na zakonitost društvenih pravil, ignorira pa dejansko protizakonito dejavnost društva.

3. „Deutscher Schulverein“

Oktober 1955 se je na Dunaju ustanovil iniciativni odbor za ponovno ustanovitev nekdanjega društva „Deutscher Schulverein“ kar s starim imenom. Ta odbor je v nepodpisanem pozivu poudaril, da je staro društvo „Deutscher Schulverein-Südmark“ prenehalo obstajati že leta 1938 z vključitvijo v nacistični „Verband für das Deutschtum im Ausland“ in torej ni moglo biti prepovedano šele leta 1945.

Tako stališče je mogoče tolmačiti le v

tem smislu, da je po mnenju iniciativnega odbora treba društvo „Deutscher Schulverein-Südmark“ pravzaprav šteti med „žrtve“ nacizma in mu torej priznati tudi pravico do nekdanje imovine. Dejansko so bile tudi postavljene tozadevne zahteve in je bilo ob tej priložnosti posebno odločno naglašeno, da nihče drug nima pravice nastopati kot dedič starega društva „Deutscher Schulverein-Südmark“ kot edinole novi „Deutscher Schulverein“, ki se za razliko od „Kärntner Schulverein-Südmark“ ne boji, s ponosom nositi ime „nemški“, v čemer ne vidi nobenega nasprotja z dobrim avstrijskim. ³²⁾

K temu pozivu, ki tako odločno odklanja „Kärntner Schulverein-Südmark“ kot naslednika „Deutscher Schulverein-Südmark“, pa se je v istem listu oglasil zadnji namestnik načelnika predvojnega društva „Deutscher Schulverein-Südmark“ dr. Erwin Marta, ki je iniciativnemu odboru očital, da nastopa brez sporazuma s starim odborom ter mu odrekel pravico, govoriti v imenu nekdanjega „Deutscher Schulverein-Südmark“. ³³⁾

Končno se je iz tega razvila med razni-

mi nemško-nacionalnimi društvi prava borba za priznanje pravnega nasledstva po „Deutscher Schulverein-Südmark“. Vendar pa je treba ugotoviti, da gre ta „bratski spor“ samo tako daleč, do kamor segajo skomine po premoženju bivšega „Deutscher Schulverein-Südmark“, medtem ko se najdejo v zorni bratski slogi povsod tam, kjer se začne nadaljevanje tradicije imenovane društva proslulega slovesa. Ta tradicija pa se nadaljuje in celo širi iz leta v leto ter prihaja do izraza zlasti v zvezi s prizadevanji slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji uresničitev člena 7 državne pogodbe.

In kaj pravijo k temu pristojne oblasti? Z istim formalizmom, s katerim so odgovorile na zahtevo po prepovedi društva „Kärntner Schulverein-Südmark“, očitno hočejo tolmačiti tudi § 5 člena 7 državne pogodbe sploh, kajti v kratkem bo minilo 5 let od podpisa državne pogodbe in ugotoviti moramo, da oblasti niti v enem samem primeru niso nastopile proti organizacijam ali posameznikom, ki zavestno kršijo zakone s tem, da se javno ali prikrito na najrazličnejše načine udeležujejo proti manjšinam in njihovim pravicam!

(Konec)

³¹⁾ „Volksstimme“, 25. 5. 1955; „Salzburger Nachrichten“, 14. 6. 1955; „Slovenski vestnik“, 17. 6. 1955.

³²⁾ „Die Neue Front“, 22. 10. 1955

³³⁾ „Die Neue Front“, 29. 10. 1955

Čuvajte življenje in zdravje na cestah!

Pojačeni motorizirani promet na cestah po končani zimi povzroča spet več obžalovanja vrednih prometnih nesreč z mnogimi mrtvimi in še mnogo več bolj ali manj poškodovanimi osebami. Pri naraščajočem prometu je samoumevno nujno potrebna večja previdnost vseh udeležencev prometa, kar je zadeva odgovornosti in obzirnosti do sočludij. V svarilo in opomin vsem naj bi bile žalostne statistike vsakotredenskih prometnih nesreč: **Čuvajte in varujte življenje in zdravje na cestah!**

Pijan šofer ne spada za volan, vendar se to zgodi premnogokrat. Nepredvidno in drzno prehitivanje vozil, predvsem na ozkih cestah in ovinkih, je neodgovorna lahko-miselnost ter brezobzirnost in pride pogosto spoznanje šele, ko je že prepozno in nesreča nepopravljiva. Gre za dragoceno življenje in zdravje človeka kot si ti in jaz. Motor moreš popraviti, ubitega človeka pa ne moreš spraviti več k življenju in za od-bitno nogo je mogoče napraviti le okorno protezo. Tragika in žalost ponesrečenih svojcev bi morala biti tudi zadeva, da bi jo občutil v globini svoje notranjosti povzročitelj nesreče, kajti včasih ima človek vtis, da smatrajo mnogi prometne nesreče za neke vrste običajne vsakdanje pojave ter jim niti ne posvečajo posebne pozornosti.

Kakor pove krvava bilanca, se je pretekli teden primerilo na Koroškem 82 prometnih nesreč, pri katerih sta dve osebi zgubili življenje, 51 pa jih je bilo poškodovanih. V vsej državi je bilo na cestah 1219 prometnih nezgod in pri teh skupno 25 mrtvih in 807 poškodovanih udeležencev prometa. Pri teh nesrečah so spet značilne žalostne ugotovitve, da so brezvestni šoferji pobegnili v 84 primerih ter prepustili žrtve svoji usodi, v 80 primerih pa so nesreče povzročili vozniki v alkoholiziranem stanju.

Premetena cerkvena tatica

Poseben način za tatvine si je izmislila 59-letna Roza Kreuch. Ženska pri policiji in na sodniji ni neznana cvetka. Šele v prvi polovici februarja je bila izpuščena iz zaporov deželnega sodišča, kjer je presedela eno leto zaradi številnih tatvin v cerkvah.

Čim je bila na svobodi, je nemudoma spet pričela izvajati svojo tatvinsko „obrt“. V dnevih od 17. do 22. marca je izvedla v raznih celovških cerkvah pet tatvin. Pri teh dejanjih se je posluževala posebno premetene metode. Ko so pri jutranjih mašah pristopale ženske k obhajilu, so navadno pustile svoje ročne torbice v klopih, kjer so sedele. V njih so imele navadno tudi svoj denar. To prilžnost je Kreuchova izkoristila. Ko so pobožne ženske nič hudega sluteč klečale pri obhajilni mizi, je ona spretno pograbila torbico in izginila iz cerkve. Oškodovane ženske so razumljivo debelo gledale, ker si pač niso mogle misliti, da se tudi v cerkvi kaj takega dogaja. Izgube so seve naznanile policiji, kateri je uspelo, da je pred nekaj dnevi znova prišla nepopolnopravno tatica. Po dosedanjih ugotovitvah znaša ukradeni plen okoli 2000 šilingov. Ker se je imenovana tatica po izpustu iz zapora klatila tudi po drugih krajih izven Celovca, želi policija, da bi ji prijavili morebitne tatvine v cerkvah, ki bi jih utegnili Kreuch storiti tudi drugod.

Slovenska pesem na Plešerki in na Trati

Lepo spleten in prepleten venček domoljubnih, narodnih in globoko čustvenih pesmi so nam prinesli, prelep šopek pesmi, pristrčno ubranih in harmonično odpetih, kakor le redkokdaj. Polno dobre volje in močni utripi življenja so v pevcih tega zbora, zvrhana mera srčne toplote. — Tako in podobno gre govorica v teh dneh med prebivalstvom okoli Hodiškega jezera ter levo in desno od Borovnice, ki ga je preteklo nedeljo na koncertih pri Kajžniku na Plešerki in pri Cingelcu na Trati obiskal pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ iz Pliberka.

Ta vest med prebivalstvom ni pretrana. Kakor v nedeljo poprej logavaški pevski zbor v St. Janžu in v Bilčovsu, je v nedeljo trideset-članski pliberški zbor na svojem obisku na Gurah in v Rožu pokazal in dokazal, da v zimskih mesecih ni počival temveč marljivo vadil. Zbor, v katerem ob starih klenih stebrih slovenskega zborovskega petja v Pliberku številčno prevladujejo mladi zdravi fantje, je preteklo nedeljo močno

Besede človekove notranjosti, njegovih misli in čustev

Slišali smo jih v urah literarnega branja, ki ga je te dni posredovala Slovenska prosvetna zveza številnim koroškim Slovencem po mnogih naših vaseh.

Vsaka vas ima svoj glas, to se pravi, da je tudi med slovensko govorečim ljudstvom, kakor med vsemi narodi, številno narečij, s katerimi se ljudje sporazumevajo v različnih krajih. Razlike v slovenskih narečjih vendar niso tako velike, da se ne bi vsi, in naj govore katero koli narečje, prav lahko razumeli med seboj. Nikogar tudi ni med nami, da ne bi razumel tudi zborne knjižne slovenščine, ki se je razvila prav iz narečij. Vsak jezik je plod dolgotrajnega razvoja, čimbolj je razvit, tembolj se ga je treba tudi učiti. Vsakdo ve, da naši nemško govoreči sodeželani gulišo knjižno nemščino v vseh osnovnih do najvišjih šol, da se sploh more celotno ljudstvo iz zelo različnih dolinskih narečij razumeti med seboj. Koroškim Slovencem, oziroma mladini slovenskih staršev, je osnovna in sveta pravica ustreznega pouka materinščine v osnovnih šolah

V nedeljo, dne 3. aprila 1960,

ZAKLJUČNA PRIREDITEV

na kmetijski šoli v Podravljah.

okrnjena ter ga po veliki večini ni deležna, nasprotno, preganjajo jo iz šol. Še več, v nemalih primerih učne moči zagrenjujejo slovenskim otrokom pouk materinščine ter gojijo mržnjo do slovenskega jezika z vsemi kvarnimi posledicami. Zaradi tega je mnogim nepoznana ali vsaj premalo znana tudi bogata zakladnica narodne kulture in umetnosti, področje, na katerem je mali slovenski narod uslvaril čuda ter se na primer s svojo literaturo lahko meri z vsemi velikimi narodi sveta.

Slovenska prosvetna zveza, naša osrednja kulturna organizacija, si v danih razmerah in pogojih prizadeva, da nekoliko izpopolni vrzel, ki jo pušča šola ter odpira slovenskemu človeku vpogled v lepoto slovenske besede in kulture z govorom, recitacijo, pesmijo, igro in predvsem s knjigo. Prav te dni je, kakor že povedano, posredovala v številnih krajih po naši zemlji literarne ure. Slovenski književniki Miško Kranjec, Ivo Minatti, Kajetan Kovič, Tone Pavček, Mitja Mejak in Drago Družkovič, pisatelji nove generacije, so brali odlomke iz svojih del v prozi in poeziji. Iz vseh krajev slišimo, da so bili pisatelji povsod sprejeti kot svoji med svojimi ter se je na mah skovala tesna notranja povezava med njimi in poslušalci. Pisatelji sami zatrjujejo, da so imeli prijeten vtis, ko so brali odlomke svojih umotvorov med pristnim slovenskim ljudstvom, kar je nesporna dokumentacija, da smo koroški Slovenci del celotnega slovenskega naroda ter da je slovenska kultura tudi naša dragocena dobrina. Umetno ustvarjanje razkola, tako smo slišali v nekem nagovoru, je najusodnejša krivica in zabloda, ki se izvaja nad slovenskim ljudstvom.

iznenadil. Ne le, da je njegov pevovodja Zdravko Hartman zborov spored obogatil z vrsto pri nas manj poznanih in novih pesmi — med njimi Barčica, Spomin na zimski večer, Vasovalec, Sovdaški boben in Tam, kjer pisana so polja —, zbor se je predstavil s tanko izpiljeno interpretacijo, odlično harmoničnostjo ter lepo in mehko izgovorjavo. Kot tak je bil razumljivo deležen pristrčnega sprejema in iskrenega favaritstva, predvsem pa nedeljivega priznanja poslušalcev. To pa je bilo istočasno najlepše zadoščenje vrlim pevcem in njihovem neugnanemu solistu Štefju Kušju, predvsem pa požrtvovalnemu in neumorno delavnemu pevovodji.

Pol obiskov naših vasi, ki sta jo začela logavaški in pliberški pevski zbor, bodo nastopili tudi še drugi zbori, da izmenjajo obiske, pogledajo staro prijateljstvo in veselje do petja. Tako je tudi prav, kajti slednja naša vas je željna lepo izoblikovane in iz srca zapete slovenske pesmi.

V Celovcu je v Domu glasbe občinstvo napolnilo do zadnjega kotička modro dvorano. Zbrali so se intelektualci, nameščenci, delavci in mnogo mladine. Kaj je mogel predsednik SPZ dr. Franci Zwitter drugače, kakor da je pristrčno pozdravil pisatelje in pesnike, ki so prišli med naše ljudi, da jih seznani z ustvaritvami sodobne slovenske literature. De'al je med drugim da človek ne živi le od materialnih dobrin, temveč tudi od duhovnih vrednot. Dobro sprejemanje nove slovenske literature je dokaz, da naše ljudstvo spremlja tudi sodobno ustvarjanje slovenske umetnosti ter razume tudi izoblikovan jezik. Poudaril je važnost prizadevanja za učenje domačega jezika, ker jezikovno vprašanje je vedno eminentna zadeva. V jeziku se snujejo notranje sile človeka in smisel za duhovne dobrine. Spoznavanje in porredovanje kulture med narodi pa je dragocen pripomoček k medsebojnemu zblizanju in razumevanju.

Pisatelj Mitja Mejak je izrazil svoje zadovoljstvo ob obisku na Koroškem ter podal zanimiv pregled razvoja slovenske književnosti predvsem iz novejših dobe.

Nato pa so pisatelji in pesniki brali izbor odlomkov iz svojih del. Besede človekove notranjosti, njegovih misli in čustev, ki jih zna izraziti le umetnik, lep jezik in odlične recitacije so napravile na vse globok vtis in po vsakem branju izzvale vihar odobravanja. Posebno pomembno je bilo tudi, da smo v dobrem slovenskem prevodu slišali odlomke dveh koroških literatov Josefa Friedricha Perkoniga in Michaela Gutfenbrunnerja. Večer v Domu glasbe je bil v našem glavnem mestu lep pomemben in nevsakdanji kulturni dogodek in številni poslušalci so pokazali veliko razumevanje za tovrstne, pri nas nevsakdanje prireditve.

Prav tako so bila vsepovsod po podeželju živa in pristrčna srečanja našega ljudstva s pisatelji iz Slovenije. Vsepovsod je bila številna udeležba in povsod so ljudje z velikim zanimanjem in globokim užitkom sprejemali bisere utrinkov iz čudovito lepe slovenske književne umetnosti, s tem pa dali tudi najboljši odgovor tistim, ki skušajo dokazovati, da koroški Slovenci sploh nismo pravi Slovenci, ker da ne razumemo pismene slovenščine. V mnogih krajih je bila udeležba nepričakovano velika, v mnogih so domači pevci sprejeli drage goste in se od njih poslovlili z našo slovensko pesmijo, kar je tudi na pisatelje napravilo vidno prijeten vtis.

Literarne ure, ki so nam jih podarili pisatelji in pesniki našega naroda, so bili za vse mnoge poslušalce globoko umetniško doživetje in vsepovsod so izražali prijetnim gostom srčno zahvalo in željo: Na skorajšnje sidenje!

Skoraj bi bil olajšan za svoje prihranke

Neki upokojenec v Celovcu si je prihranil 14.000 šilingov. Denar je hranil v pisalni mizi v svoji spalnici. Nemalo pa je bil presenečen, ko je pred nedavnim neko popoldne vstopil v spalnico. V njej je zagledal na svoje začudenje mladega fanta, ki je brskal v miznici in očitno stikal za njegovimi prihranki, da bi si jih osvojil.

Ves razjarjen je upokojenec fanta prijel ter ga zaprl v stranišče, nato pa nemudoma obvestil policijo. Fant je poizkusil pobegniti skozi straniščno okno, toda upokojenec je iz previdnosti postavil stražo.

Policija je kmalo prispela in ugotovila, da je mladi nepridiprav pred nedavnim pobegnil od svojih staršev iz Graza. Klatil se je okrog in končno prispel na Koroško suh kot cerkvena miš. Razmišljal je, kako bi prišel do denarja in se odločil, da si ga pridobi kakor koli. Najprej je na Billrothstrasse ustavil neko žensko ter jo prosil, da bi mu zamenjala šiling. Ženska mu ni preveč zaupala ter se je, ko je vzela denarnico iz ročne torbice, obrnila v drugo smer, kar je tudi dobro storila. Fant ji je hotel namreč denarnico izmakniti, kar pa mu vsled ženske previdnosti ni uspelo. Po neuspeli nameri je nagloma izginil. Kmalu nato pa je zlezal skozi odprto pritlično okno v upokojenčovo spalnico, kjer ga je zalotil lastnik.

Mladega fanta na zgrešenih poteh je policija povedla k zasliševanju na policijsko dilrekcijo.

Sele-Kot

Zimo smo prestali. Pravzaprav ni bila preveč huda, včasih nam je pa vendar-le nagajala. Kočani smo se upravičeno jezili ter bili nezadovoljni, kadar je zapadel nov sneg. Kakor je samoumevno, so v Sele vedno s plugom odstranili sneg s ceste ter so se Selani pri cerkvi, ljudje v Frajbahu in na Šajdi kmalu spet lahko vozili s svojimi avtomobili ali pa s poštnim omnibusom v Borovlje in Celovec.

Kočani pa nismo deležni takšne ugodnosti. Vedno znova se moramo potegovati, da bi tudi do nas odstranili sneg, kadar zapade in ovira promet. Od glavne ceste od Luznerja do središča Kofa pri žagi je samo dva in pol kilometra in mnenja smo, da bi ne bilo nemogoče ob snežnem zamelu prorati poti s snežnim plugom tudi do nas.

Tudi Kočani imamo opravke v mestu, tudi k nam se mora ob boleznih pripeljati zdravnik. Malejeva trgovina tudi ne more imeti take zaloge, da bi je dalje časa ne bilo treba spet založiti. Takih primerov bi lahko našli še več, toda naj to zaenkrat zadostuje.

Od naših občinskih mož upravičeno zahtevamo, da v takih primerih poskrbijo tudi za prevozno možnost na poti v Kot, prav tako kot to skrbijo za cesto v Sele-Cerkev, Frajbah in Ša'do. Pripomnimo, da so bili v občinski odbor izvoljeni tudi z našimi glasovi. Pričakujemo, da nas ne bodo poznali samo ob volitvah, marveč tudi takrat, kadar je treba za nas storiti kaj koristnega.

Hudi kraj

Hudi kraj je vas v občini Vovbre. Iz tega kraja smo prejeli od starega sotrudnika ter zvestega bralca in naročnika našega lista kratko vest z željo, da jo objavimo. Želji radevolje ustrezemo. Pripoveduje o ženi, ki je bila rojena v Hudem kraju. Kakor se kraj imenuje Hudi kraj, je bila tudi njena življenjska pot bolj huda in trda. Mati, o kateri govori, je bila rojena pri Opresniku v Hudem kraju ter so ji izbrali ime Katarina. Ko je odrasla, se je prisožila k Hirsniku v domačem kraju, nedaleč od doma svojih staršev.

Vojna je Katarino bridko prizadela. Zelo novežana na rodni dom in svojce, je morala doživeti, da je eden izmed bratov padel za tuje koristi, ko so ga nasilno tirali na krvave bojne poljane. Drugi brat, ki je sicer prestal vojne napore, pa je umrl pozneje doma na kvarnih zdravstvenih posledicah, ki si jih je nakopal kot vojak. Polagoma sta postala z možem utrjena na življenjski poti, ko sta prišla v leta, zato sta izročila svoje posestvo mlajšemu bratu. Vsi pri hiši, kakor so dobri in plemeniti v svojem srcu, so živeli v najlepšem soglasju ter si nesebično medsebojno pomagali. Družina je ostala vedno zvesta svojemu rodu in čuvala v sebi vrline slovenskega ljudstva na severni jezikovni meji, posebno pa je bila mati Katarina vzor koroške slovenske matere.

Pred nedavnim pa je dobri materi Katarini smrt pretrgala nit življenja in dne 12. marca smo jo spremili na dolgi žalni poti od hiše žalosti na pokopališče na Djekšah k večnemu počitku. Kljub snegu in dolgi poti so blago pokojnico spremili sorodniki in številni drugi žalni gostje iz hribov in dolin na njeni zadnji poti. Pogrebne svečanosti je opravil g. župnik na Djekšah ter spregovoril poslovilne in tolažilne besede, kakršne je pokojna mati Katarina zaslužila. Pevci iz Djekš so pokojnici zapeli ganljive žalostinke na domu žalosti, med mrtvaškim sprevedom in ob odprtem grobu. Zalujoča Hirsnikova družina se vsem, ki so dragi in nepozabni pokojnici v tako lepem številu izkazali zadnjo ljubezen in spoštovanje, iskreno zahvaljuje.

KOLENDAR

Petek, 25. marec: Mar. ožn.
Sobota, 26. marec: Emanuel
Nedelja, 27. marec: Rupert
Ponedeljek, 28. marec: Janez
Torek, 29. marec: Ciril
Sreda, 30. marec: Janez
Četrtek, 31. marec: Medost

FARMA UMETNIH BISEROV

Farma največjega in najstarejšega podjetja, ki proizvaja umetne bisere, „Mikimoto perolza“, je v zalivu Toba A Ago, na premečnih splavih, ki jih morejo motorni čolni, v primeru potrebe, hitro odvléci na kakšno drugo bolj varno mesto, kajti dobro je treba čuvati školjke, ki bodo napravile bisere. Te školjke hranijo v štirih milijonih košev, v vsakem košu po 25 školjk. Vsako teh školjk je treba okrog pet let negovati, čistiti, hraniti in ji pomagati, da proizvede dragoceni biser.

Dogaja se, in to razmeroma pogosto, da tajfun uniči celotno „žetev“, kakor se je to zgodilo proti koncu preteklega leta. Drugo veliko nevarnost za bisere predstavlja plankton. Če splavov pravočasno ne umaknejo njegovi dejavnosti, propade vse delo.

Nenavadna razporoka

Neki Parižan je vložil prošnjo za ločitev zakona. Kot glavni razlog je navedel to, da se je njegova žena podvrgla dragi kozmetični operaciji, da bi postala čim bolj podobna znani francoski filmski igralki Brigitte Bardot. Ko se je žena vrnila domov po operaciji, je našla pismo, v katerem ji mož sporoča, da jo zapušča in dodaja: „Hotel sem imeti ženo, ki bi bila takšna, kakršna je. Če želim videti Brigitte Bardot, grem v kino. Če bi ti pa nekega dne prišlo na misel, da bi se spremenila v Marilyn Monroe, mi sporoči, ker mi je ta tip ženske skrajno všeč.“

To se je dogajalo v začetku pridobivanja bisero, ko je Japonec Kokiki Mikimoto iznašel način pridobivanja bisero iz navadnih školjk. Po treh letih napornega eksperimentiranja je naletel na plankton, ki je uničil vse, kar je bilo ustvarjeno do tedaj.

Gojenja bisero niso do sedaj prav nič modernizirali. Na splave obesijo koše s 25 školjkami in jih spustijo v globino nekaj metrov. V teh koših so školjke zavarovane pred raznimi morskimi roparji, ki bi jih požrešno izsesali. Ko dosežejo tri leta, se na školjkah izvrši operacija. V notranjost se vnese majhna količina biserovine, v obliki majhne perle, ki jo uvažajo iz Misissipi, hkrati s koščkom živega tkiva, ki so ga vzeli iz druge žive školjke. Ta košček živega tkiva se zaraste s telesom školjke tako, da se ustvari večje ležišče za biser, ki se bo tu izoblikoval. To delo zahteva veliko spretnost kirurga, ki odpira školjke, kajti tudi najmanjša napaka povzroči smrt tako mučno ograjene živali.

V jeseni se začne delo „ama“. To so žene in dekleta zaposlene na farmi bisero, že od svojega 15. leta. Včasih so šla ta dekleta gola na lov na školjke, sedaj pa imajo nekatera od njih le hlačke. Toda v kratkem bodo morale biti obvezno oblečene v bele halje, in to ne samo zaradi turistov, ki te farme zelo radi obiskujejo, ampak zaradi nevarnih in hitrih morskih psov, ki zelo pogosto napadejo in ugrabijo dekleta, če je neprevidno. Dekleta, ki plavajoč poliskajo pred seboj majhne čebre, pravi:

„Morski psi so usmiljeni, oni ubijajo na mestu in vedo, zakaj to delajo; toda jetika je zlobna: ne ubija takoj, pa tudi razloga za svojo zlobo nima.“

Čebri, od katerih se dekleta nikoli ne ločijo, služijo v različne namene: da se, trudne od potapljanja, zanje zagrabijo in odahnejo, da vanje mečejo na dene školjke, pa da se hkrati tudi zavarujejo pred morskimi psi. Tudi bela barva njihove obleke odbija te morske roparje.

Mnogi ljudje, tako na Japonskem kakor tudi izven te dežele, v kateri se zelo ceni ta industrija, delajo pri istem delu: pri proizvodnji bisero na umeten način. Oni se okoriščajo z izkušnjo Mikimota, kateremu je uspelo dobiti od iste školjke tudi do šest bisero. Toda obstaja upanje, da se bo s časom to delo moderniziralo.

Poplačana dobrosrčnost

Pred železniško postajo v norveškem glavnem mestu Oslu so čakali taksiji, med njimi tudi šofer Eiler Rognerud. Izstopila je starica s precejšnjo prtljago. Šoferji so jo po vrsti odklanjali, Eileru pa se je ta stara ženica smilila, ker je deževalo. Ponudil se ji je, jo odpeljal domov in ji znesil vso prtljago v stanovanje. Starica je vožnjo plačala, šoferja pa zaprosila, naj jo vsak teden enkrat ob določeni uri čaka na postaji. Šofer je starkino željo vestno izpolnjeval. Nekega dne je zahtevala, naj jo popelje v okoličico Osla do manjše vile. Starica mu je razkazala lepo hišico: dve opremljeni sobi, kuhinja in pritikline, zraven pa še lep vrt. Nato je vprašala, če mu hišica ugaja. Eiler, ki je bil brez primerne stanovanja, je prikimal. Tedaj je starica dejala, da mu hišico podari in mu izročila izpisek iz zemljiške knjige, v katerem je bil prenos hiše v vrednosti 30 tisoč norveških kron na šoferjevo ime.

Jzumele živali

Kosmati mamut

Danes poznamo samo dve vrsti slonov: afriškega in indijskega. Toda v prazgodovinski dobi jih je bilo mnogo vrst. Nekateri sloni so bili majhni, drugi ogromni. Nekateri so imeli čisto ravne okle, drugi pa zavite. Eden najbolj znanih prednikov današnjega slona je bil orjaški kosmati mamut, ki je živel v ledeni dobi v Evropi, Aziji in Ameriki. Polnoma ohranjene zmrznjene mamute so odkrili v Sibiriji in na Alaski. Nišli so celo mamute z ohranjenimi dlakami.

Tiger s sabljastimi zobmi

Pred davnim časom je živel na svetu „tiger s sabljastimi zobmi“. To je bila velika, moč-

na žival s kratkim repom in sekalci, ki so mu gledali iz čeljusti kakor dva meča. „Tiger s sabljastimi zobmi“ je neustrašno napadal ostale živali. Njegovi ostrji in dolgi zobje so lahko prebili oklepe vseh živali. Ta tiger se za razliko od današnjega tigra pri napadu ni posluževal krempljev, temveč samo svojih ostrjih in nevarnih zob.

Dvorogi nosorog

Beseda „titanoter“ pomeni orjaško žival. In res, titanoteri so bile orjaške živali preteklosti, mnogo večje od današnjih slonov. Bili so podobni nosorogom, le da so bili mnogo močnejši. Imeli so kot nosorogi dva roga na glavi, vendar ne drugega za drugim, temveč drugega zraven drugega. Kljub temu pa te živali niso napadale drugih živali, temveč so se preživljale z rastlinjem.

Jugoslavija leta 1980

Leta 1980 bo Jugoslavija po številu prebivalcev znatno večja kakor zdaj — v njej bo živel najmanj 23 milijonov ljudi, se pravi okrog pet milijonov več kakor zdaj. Toda ostalo prebivalstvo se bo, kot pravijo demografi, znatno razlikovalo od dosedanjega. Predvsem bo povprečni Jugoslovian tedaj nekoliko starejši, ker se bo delež mlajših letnikov skrčil, delež starejših pa povečal.

Tako so izračunali, da se bo v letih 1960 do 1980 število otrok do 14 let povečalo za 660.000, zaposlenih ljudi, se pravi ljudi, starih od 15 do 64 let, za 3.240.000, med tem ko bo ljudi nad 65 let za 600.000 več. Potemtakem bo imela dežela veliko več delovnih rok kakor zdaj, to okoliščino pa imajo ekonomisti za zelo ugodno znamenje za svoje kolege in gospodarske planerje v letu 1980.

V tem letu se bodo prvič v zgodovini Jugoslavije ženske znašle v manjšini. Zadnji dve svetovni vojni sta namreč močno razredčili število moških prebivalcev. Tako je leta 1948 na tisoč moških prišlo 1080 žensk. V povojnih letih razmerje počasi postaja normalno: demografi računajo, da bo prihodnje leto na tisoč moških prišlo 1042 žensk, leta 1980 pa — samo 994.

Prav tako pomembne spremembe bodo nastale tudi pri sestavi zaposlenega prebivalstva, predvsem kar zadeva razmerje med dvema velikima skupinama — kmetovalci in nekmetovalci. Po prvi svetovni vojni se je v Jugoslaviji okrog 85 odstotkov prebivalstva ukvarjalo s kmetijstvom. Leta 1957 je bilo kmetovalcev okrog 60 odstotkov. Z nadaljnjo mehanizacijo se bo število kmetovalcev še zmanjšalo. Predvidoma bo namesto 5 milijonov kmetovalcev, kolikor jih je bilo leta 1957, leta 1980 samo 4,5 milijona, medtem ko se bo število ljudi v nekaterih poklicih povečalo od 3,2 na 6,7 milijona. Tako bo dosegla Jugoslavija glede poklicne sestave prebivalstva leta 1980 ravno, na kateri je zdaj Slovenija, kakor tudi večina razvitih evropskih dežel.

Kje ste, Lamutovi?

Anton Ingolič

Pozneje je povedal samo meni, da tudi šefke ne marajo. Tako je zaslepljena, da misli, da bo vedno tako kot zdaj. Nosi se oholo in z možem na vseh prireditvah najglasneje „hajla“ in steguje desnico. Povedal mi je tudi, da je poizvedoval, kako je z njegovima fantoma; izvedel je le to, da je Tonč z družino odpotoval na jug, ne ve, kam naj bi bil odpotoval, misli, da so ga Nemci izselili, kajti v Merlewaldu je bilo slišati, da so mnogo zavednih Slovencev odpeljali v Srbijo in na Hrvaško; Liipe pa je, tako mu je sporočil Stigar, pustil družino in šel na sever. Ne ve, kam naj bi bil šel na sever.

„No, to ni nikaka uganka,“ sem dejal, „rekel si, da je delal v kovačiji južno od Save, severno od nje so naši hribi, je tudi Motnik, tam so gobarji, kot je pisala teta Jera. Torej je šel k partizanom!“

„Poštena fant, samo da se jima ne bi kaj pripetilo.“

V nekaj dneh sem Amonu priskrbel ponarejeno legitimacijo in delo pri večjem grad-

benem podjetju, posteljo pa pri Jašu v prvem nadstropju.

Veronika me je vse bolj in bolj opozarjala nase. Ni mogla zadušiti življenja, ki je kipelo v njej. Čutil sem njene vroče poglede, a delal sem se, kot da jih ne vidim. Toda kljub delu, ki sem ga opravljal v jami in izven nje, in kljub prisegi, ki sem jo dal Petru in že prej samemu sebi, sem se vse pogostejše zalotil v mislih pri njej. Že od nekdaj sem jo rad videl, nisem bil zaljubljen vanjo, toda nekaj mi je manjkalo, če je nisem kak dan slišal ali videl. Zdaj sem postajal nestrpen, če je popoldne ni bilo k nam ali je nisem vsaj srečal na stopnicah. Mati je to opazila, zato z njo ni bila tako ljubezniva kot od začetka in ni je več vabila. Neki večer mi je celo rekla: „Marko, ne pozabi, da Veronika ni prosta!“

„Kaj mislite, mati?“ sem vprašal na videz ogorčen, čeprav sem se ob materinih besedah še jasneje zavedel, da me nosi nekam, kamor me ne bi smelo.

„Nič ne mislim, vidim to in ono,“ In čez čas. „Ali je bilo prej kaj med vama?“

„Ni bilo in ni.“ In s poudarkom. „Tudi ne bo!“

„Zakaj se s Petrom ne razumeš?“

„Ne vem, kaj je prišlo vmes,“ sem odgovoril, čeprav me je imelo, da bi povedal materi resnico, ker bi potem lahko marsikaj razumela in najbrž ne bi bila več krivična do Veronike.

„Potrpi,“ je rekla z materinsko uvidev-

nostjo, „potrpi do konca vojne, potem si boš poiskal dekle ali vdovo, Veroniko pa pustil v miru!“

Spomin na Marjo je bil še vedno živ, ob Veroniki pa kljub materinemu svarilu in svoji prisegi le nisem mogel biti miren. Na ponovno poroko seveda nisem mislil, toda če bi bila Veronika prosta, bi jo bil vzel. Zdelo se mi je celo, da s tem ne bi omadeževal Martinega spomina. Veronika je bila skorajda član naše družine.

Neko popoldne sva ostala sama v kuhinji; ko je obvisela s svojim dolгим, toplim pogledom na meni, ki sem sedel za mizo in gledal v okupacijski časopis, ne da bi ga seveda bral, sem jo vprašal: „Kaj me tako gledaš?“

„Ali res ne veš zakaj?“ je vprašala Veronika tako naravno in prostodušno, da mi je šinila kri v lica.

Še niže sem se sklonil nad laži, ki jih je bil časopis zvrhan poln. Nekaj časa je bilo vse tiho, še otrok ni bilo slišati z dvorišča in ne s ceste ropota vozil, potem se je Veronika dvignila, da bi šla. Toda ko je prišla do mene, se je ustavila; stala nekaj časa ob meni, nenadoma pa mi položila roke okoli vratu.

„Marko, ali res ne veš, zakaj te gledam?“ je pridružno kriknila.

Kako so ji gorele oči, kako je imela ustnice rdeče in napete, in roke, s katerima me je objemala, so bile tople, žgoče. To ni bila več tista brezskrbna deklica, ki je leta in

O TEM IN ONEM

● Po podatkih svetovne pošne zveze napišejo najmanj pism na svetu v Somaliji. Prebivalci vseh treh protektoratov, ki jih je nekaj več kot poldrugi milijon, napišejo letno komaj 7000 pism!

● Najtrša od vseh naravnih snovi je kristalna modifikacija čistega ogljika — diamant.

● Največjo naklado prve izdaje knjige je imela kriminalka „Veliki umor“, ki jo je napisal znani ameriški pisec detektivskih in podobnih zgodb Mickey Spillane. Knjiga je izšla 1952. leta v 2.500.000 izvodih! Pisec, katerega pravo ime je pravzaprav Frank Morrison, je doma iz Brooklyna in je prodal skupaj 11 milijonov izvodov prvih petih knjig, ki jih je napisal.

● Snov z najmočnejšim vonjem, kar jih poznamo, je organska spojina ethylmercaptan (C₂H₅SH). Že mikroskopsko majhna količina te snovi — komaj 4 miligrami — ima tako močan vonj, da jo je v zaprtem prostoru moč zadušiti iz razdalje 15 metrov!

● Največ pism na svetu napišejo Američani. Predlanskim so ameriške pošte razposlale več kot 50 milijonov pism! Na vsakega prebivalca odpade povprečno po 38 pism na leto!

● Sekvoja „General Sherman“ v kalifornijskem nacionalnem parku velja za najstarejše drevo na svetu. Računajo, da je staro 4000 do 5000 let!

● Najdražji enostranski oglas pa je bil objavljen v ameriški reviji Life: štirbarvni oglas, ki je bil natisnjen na zadnji strani, je stal 42.480 dolarjev!

leta prihajala k nam in nam pela ali pripovedovala smešne zgodbe, tudi ne več nvesta, ki je z drhtečo nestrpnostjo čakala poroke, to je bila žena, ki gori od želje po omamni, brezumni ljubezni. Ne vem, ali sem jo jaz potegnil v naročje ali mi je sedla sama. Nenadoma sem začutil njene ustnice na svojih, čutil njene prsi ob svojih, vso sem jo čutil, voljno in vročo. Tudi ne vem, kako dolgo sem jo imel v objemu in kolikokrat sem jo poljubil, vem samo to, da sem bil sprva tudi jaz ves izgubljen, da pa so se čez čas začele od nekod krasti trezne, hladne misli in svareče besede. Veronika ni prosta. Prišel! Prišegam! Mudronjka je bila prva in zadnja poročena ženska! Peter je moj tovariš. Za našo stvar dela. Hudiči, bodo že videli, oni so vsega krivi! Ves rudnik požnem v zrak! To ga bo obvarovalo pogube. Spet mi zaupa. Jaz naj pa na tak način izrabljam njegovo zaupanje? Marko, strezni se! Če ima Veronika pravico do življenja, do ljubezni, nimaš ti pravice, da bi si z njo delil to ljubezen, ti manj kot kdo drugi!

Razklenil sem roke in odrgal svoje ustnice od njenih.

„Kaj delava, Veronika?“

„Nič, nič, Marko!“

Kako dolgo je že tega, kar sem čutil ženske ustnice na svojih, kako dolgo, kar sem imel dlani na ženskih prsih? Veronika je naša, rada se imava že dolgo, zelo dolgo. Kdo pravi, da ni prosta? Kakor sem vdovec

Tudi gospodinja potrebuje pomočnika

Življenje švicarske žene se v mnogočem razlikuje od načina življenja naših žensk. V Švici je večina deklet in mlajših žena zaposlenih, in sicer predvsem z deljenim delovnim časom od osmih do dvanajstih ter od dveh do šestih ur na teden.

Večina švicarskih žena nima gospodinjskih pomočnic, ker je ta delovna sila zelo draga, v mnogih gospodinjstvih pa tudi ne boste našli modernih gospodinjskih aparatov, na primer sesalcev prahu, hladilnikov, pralnih strojev itd. Le redkokatero švicarsko gospodinjstvo pa je brez stroja za stiskanje sadja in povrtnine, ker v Švici kar naprej pijejo sadne in druge, na primer paradižnikove sokove.

Navzlic temu je stanovanje švicarske gospodinjke lepo urejeno in čisto, prav takšni pa so seveda tudi družinski člani. Vse to je rezultat organizacije, ki jo je švicarska gospodinja uveljavila v svojem domu.

Domačih del ne opravljajo samo gospodinjke, marveč vsi družinski člani. Otroke že od mladih nog sistematično navajajo na delo v domači hiši. Naj povemo kot primer, da je za osemletno švicarsko deklico ali dečka »vprašanje časti in ugleda«, da z eno roko nosi posodo in jo tudi odnaša z mize.

Švicariji vstajajo sorazmerno zgodaj, takoj zatem pa se začne delo doma. Gospodinja pripravi zelo obilen zajtrk. H kavi, mleku ali čaju postreže s kruhom, maslom in marmelado ter s sirom ali salamo in potem s sladkim sadjem. Pogosto pripravi tudi jajčno jed ali pa postreže s čim primernim, kar je ostalo od večerje. Vsekakor je jutranji obrok zelo obilen in ima veliko hranilno moč.

Medtem ko gospodinja pripravlja zajtrk, morajo otroci sami pospraviti svojo sobo, očete pobiti na trg ali v trgovino. Vse gre naglo od rok, zajtrkujejo pa počasi in vmes klepetajo. Pri pospravljanju kuhinje in mize ter pri pomivanju posode sodelujejo vsi. Vsake prime na svojem koncu, vse po vnaprej določenem redu. Ko je opravljeno, gresta mati in oče v službo, otroci pa v šolo. — Enako je porazdeljeno domače delo tudi tam, kjer mati ne gre v službo. Po navadi niso zaposlene matere z majhnimi otroki in pa starejše ženske.

Nakupovat hodijo družinski člani in ne sama gospodinja, ki že tako opravi največ domačega dela. Po navadi vsaka gospodinja dobro ve za teden dni vnaprej ali pa za naslednji dan, kaj vse bo treba kupiti. Med zajtrkom ali že med večerjo se pogovorijo, kaj bo kdo kupil, na primer mož na poti iz službe ali pa otroci, ko se bodo vračali iz šole.

Tudi kosilo pripravljajo v Švici na podoben način, kot smo ga opisali pri zajtrku. Pri vsem tem znatno pomagajo švicarski gospodinjci tovarne z na pol pripravljeno hrano, tako da ji vzame kosilo največ pol ure časa. Obvezno postreže s konzervirano juho, potem z zelenjavo v vrečicah. K vsaki jedi imajo tudi kakšno solato, s katero se po navadi konča kosilo.

Za pranje perila, za pomivanje posode in za čiščenje opreme uporabljajo švicarske gospodinjke različne praške, ki jim znatno olajšajo delo. — Spričo vsega tega in ob pomoči družinskih članov švicarska gospodinja naglo opravi svoje delo, tako, da ji še ostane nekaj časa za razvedrilo in za družabno življenje.

jaz, je vdova tudi ona. Da, vdova je, vdova!

„Zdaj veš, Marko, zakaj te gledam,“ mi je šepetala v uho. „Všeč si mi, odkar te poznam. Zelo hudo mi je bilo, ko si vzel Marjo, a tega nisem pokazala, celo prijateljica sem ji bila, čeprav ji nisem nehala zavidati. Petra sem vzljubila, toda tebe sem imela še vedno rada. Marja je to vedela, vem, da je vedela, ti nisi vedel. Še zdaj ne veš. Kako bi drugače dovolil, da te tako dolgo gledam, da ti moram jaz povedati, da...“

Spet sem jo odtrgal od sebe. „Kaj pa Peter,“ sem vprašal, čeprav me je bilo sram neiskrenosti.

„Saj ne veš, kako je s Petrom,“ je dejala s pogledom, uprtim v časopis, ki sem ga bil spustil na tla.

Nisem se mogel več prevarjati. „Vem,“ sem odgovoril. „Veš?“ je osupnila. „Kdo ti je povedal?“ „On sam.“ „Peter?“

„Da, Peter,“ Skrla je obraz na mojo ramo. „Marko, ne morem več tako živeti. Strašno je. Marko, rada te imam, tudi ti me imaš rad, vem, vsaj malo me imaš rad, od nekaj si me imel.“

Postavil sem jo na noge in vstal. „Ne, Veronika, tega ne smeš!“ „Zakaj ne smeš?“ „Peter je tvoj mož.“

Hrana in delovna zmogljivost

Človeško telo mora s hrano dobiti vse tiste hranilne snovi, ki so za njegov razvoj in delovanje potrebne

„Lahko bi na to vedno mislili? Kdo ima čas misliti še na nekatere kalorije in vitamine? Dajte mi dovolj denarja, pa boste videli, kako dobro bomo jedli.“

Tako slišimo govoriti neuko gospodinjko, ki ne ve, da ni vseeno, koliko zaužijemo ene in druge jedi.

Res je, da pred nekaj desetletji še nismo prav vedeli, v kakšni meri lahko vplivamo na zdravje ljudi s pravilno prehrano. Nič še nismo vedeli, da nekatera živila vsebujejo določene sestavine, ki so človeškemu organizmu koristne, a druge, da takih snovi nimajo oziroma imajo druge, ki utegnejo celo ovirati normalno delovanje telesa. Tudi še nismo toliko vedeli, da sta duševno razpoloženje in delovna zmogljivost v veliki meri odvisna od pravilne prehrane.

Danes že marsikdo ve, da ne potrebujeta enake prehrane duševni in telesni delavec. Zlasti je važno vedeti, kako sestavimo jedilnik za osebo, ki so bolne in ki potrebujejo skrbno nego. Nekoč so mislili, da hrana prav nič ne vpliva na duševni razvoj in da je duševnost nekaj popolnoma ločenega od telesa. Izkazalo pa se je, da ni tako. Oboje je med seboj povezano. Duševno razpoloženje, duševne motnje in skrbi, duševni pretresi, vse vpliva na telesno počutje. Kadar pa s telesom ni kaj v redu, tudi naša duševnost ne more biti vesela.

V zadnjih letih so zdravniki ugotovili, da je mogoče marsikatero človekovo bolezen oziroma nadlogo ozdraviti že s samim duševnim razpoloženjem! Dobro razpoložen človek, človek, ki ima trdno voljo, ki je uravnovešen, ki je optimist, bo prej ozdravel kot tisti, ki je duševno strtl, ki se sam sebi smili.

In vse to je v precejšnji meri odvisno od naše prehrane. Zaradi tega bi morala vsaka gospodinja natanko vedeti, kako je s kalorijami in vitamini.

S prehrano torej lahko vplivamo na razna dogajanja v človeškem telesu. Če bi hoteli to še bolj natanko razčlenjevati, bi nazadnje prišli do kaj čudnega zaključka, da bi se marsikaj v človeški zgodovini drugače razvijalo, če bi imele osebe, ki so odločale o usodi milijonov ljudi in njih imetju, v določenem trenutku drugačno prehrano ali boljše prebavo.

Za ugoden razvoj življenjskega dogajanja v človeškem telesu mora človek dobivati vse tiste hranilne snovi, ki so potrebne, mora biti to redno in v pravilnem razmerju. Da bi mogli prav ravnati, je predvsem potrebno vedeti:

- Koliko kalorij potrebuje posamezni organizem glede na njegovo zaposlitev?
- Kako razporediti kalorije v dnevni obroki?
- Kako sestaviti vse tri dnevne obroke?

URADNIK, ki dela sede, potrebuje 2500 kalorij dnevno. Na splošno ga marsikdo zaveda za njegovo „lahko“ delo. Toda delo uradnika je kaj malo higienično in najmanj zdravo. Vsekakor pa mnogo manj, kot navadno mislimo. Predvsem dela uradnik v slabem

zraku in se malo giblje. Tudi sedenje, ki je nujno potrebno pri takem delu, je zelo nezdravo.

Uradnikova hrana mora vsebovati zlasti ogljikove hidrate, ki so predvsem v zelenjavi in sadju ter v močnatih jedeh. Bolje je, da uradnik ne uživa preveč mesa.

TEŽKI DELAVEC potrebuje približno 3500 kalorij dnevno, torej več kot uradnik. Njegova hrana mora vsebovati ogljikove hidrate (kruh, testenine, riž, zelenjavo, krompir), razen tega pa še maščobe (olje, maslo, mast). Uživa naj tudi meso, žgance in sadje. Priporočljivo je tudi vino v zmernih količinah.

SPORTNIK mora uživati takšno hrano, da se mu bodo razvijale mišice, ne sme pa se mu nabirati mast. Živila morajo torej vsebovati mnogo ogljikovih hidratov. Zmerno naj uživa meso, mnogo pa zelenjave, jajc, sadja, žitnih izdelkov in sočivja. Dnevno potrebuje 3300 kalorij.

MLADINEC med 14. in 15. letom je v enem najbolj kočljivih obdobjih življenja, v katerem je treba še upoštevati študij, ki zahteva od mladostnika veliko napora, a tudi sicer potroši več svojih sil. V tej dobi utegne biti pomanjkanje prehrane usodno. Zlasti bi moral dobivati mladostnik v tej dobi dnevno po 150 gramov mesa ali pa tudi več. Zelo je potrebno mleko in sploh mlečni izdelki. Sveže maslo daje mlademu telesu potrebno maščobo, sadje in obilna zelenjava pa krijeta potrebo po vitaminih. Nadalje naj uživa mlad človek še kruh, krompir in zelenjavo. Dnevno potrebuje 3900 kalorij.

Vitamini so v posameznih živilih v zelo majhnih količinah. V telesu pospešujejo presnavljanje in vplivajo na hormone. Nekaj miligramov dnevno zadostuje za potrebe organizma. Znano je, da je med azijskimi naro-

di ob koncu prejšnjega stoletja kosila smrt, ker so nepravilno ravnali z rižem in so ga uživali oluščena. Z luščenjem pa so zavrgli vitamin B-12, ki preprečuje hudo živčno bolezen „beri-beri“.

Narava je dala človeku vse, da se lahko preživi. Toda ljudje so z napredkom civilizacije hoteli biti modrejši od nje. Tako je v civiliziranih deželah ržen kruh „prenavaden“, pregrob, in ljudje raje kupujejo belega. Ko bi pa vedeli, da je v beli moki, ki jo prodajajo, več kot 30 odstotkov raznih kemičnih dodatkov, bi se povrnili zopet k črnemu kruhu.

Nekateri preroki v sodobni prehrani omalovažujejo pomen kruha v naši prehrani, prav tako pa tudi krompirja, zlasti tam, kjer je zaradi shujševalnih kur potrebna dieta. Pri tem pa mnogi znanstveniki trdijo, da vsebuje krompir mnogo vitamina C in rudninskih snovi, ki jih potrebuje človeško telo.

Tri četrta litra mleka nadomesti v našem telesu vse hranilne snovi in skrbi za ravnotežje. Mleko vsebuje vse vitamine, ki so potrebni za razvoj telesa. Vendar pa si glede mleka niso vsi znanstveniki edini. Eisenhowerjev osebni zdravnik dr. Parl White meni, da pitje mleka krajša življenje. Prav tako dr. White nasprotuje uživanju maščob. Vendar potrebuje organizem okoli 40 gramov maščob na dan. Tudi duševno delo bi bilo brez maščob oteženo. Seveda jih ne sme biti preveč.

Prav tako ni v redu, če manjka v prehrani kak vitamin. Zaradi tega lahko nastane kakšna motnja, pa tudi trajna okvara organizma.

Gospodinja stori najbolje, če nudi svoji družini mnogostransko mešanico. Zelenjavo, ržen kruh, jajca, ribe, sadje in mleko je treba redno, a zmerno uživati. Od načina priprave je potem odvisno, ali bodo v hrani ostale vse hranilne snovi, zlasti vitamini.

Topla greda ob oknu

Kakšne so prednosti toplih gred, ne ve le vrtnar in cvetličar, njene dobre strani pozna vsaka gospodinja. Le da so danes kaj redko posejane po naših gospodarstvih, čeprav bi premogla skoraj vsaka gospodinja toliko materiala, da bi z njim dala izdelati vsaj majhno toplo gredo.

Greda naj bo prislonska h kletnemu oknu na južni strani, od vseh strani pa zasteklena, da jo obsije čimveč poznozimskega in zgodnjepomladanskega sonca. Za gredico nanosimo k oknu čimboljso rahlo zemljo, v kateri bodo semena hitro vzklila in dobro rasla. Enostaven lesen okvir, dovolj globoko zagreben v zemljo, se podaljša v stranski trikotni okvir, v katerega nam steklar ali mož vstavi žipo. Staro, nerabno okno tvoril pokrov gredice, še bolje pa, da okvir izdelamo po meri, ga z vezmi spojimo z okvirom, nameščenim ob steni stavbe, in zlasti skrbno izmerimo, da se na vseh robovih dobro zapira. V toplejših dneh dvignemo okno, da se rastline „prezračijo“, v pretoplih opoldanskih urah pa vrhnjo žipo pregrnemo s tekačem iz slame ali s staro preprogo.

Sadike, ki nam bodo tako zgodaj in lepo uspevale v topli gredi, nam bodo v posebno veselje, razen njih pa bomo našli v naši gredici gotovo še prostor za sadne cvetlice, ki naj ga na nobenem vrtnu pozneje nikoli ne manjka!

be, kakor da bi se ločil, kakor da bi dopustil, da se poročim s teboj. Ne, ne, nikoli! Predobro ga poznam. Za zmerom sem zvezana z njim, ljubezen pa bom morala krasti.“

Dvignila se je. V njenih očeh je bil posmeh, prezir.

„Tako!“ je dejala z glasom, ki me je bolel. „Tako! Ne bom se ti ponujala, a tudi vdova ne bom ob živem možu. Še je menda kaj moških na Francoskem!“

V njenih očeh je bila užaljenost, jeza, bolečina, a tudi ljubezen, predvsem ljubezen.

S treskom je zaprla vrata za seboj.

Nekaj dni potem, ko so se zavezniki izkrcali v Italiji in je italijanska vojska položila orožje, je spet prišel Hans, Hans Lamut, moj bratranec. Kakor prvič sem se tudi zdaj zavzel, pozabil sem še nanj in če bi se ga bil spomnil kdaj, bi gotovo mislil, da je padel kje na ruski fronti. Bil je nekoliko bolj poln v lica, toda oči je imel prav tako hladne kot tedaj, ustnice ozke, roke dolge. Pred dobrimi tremi leti je stal pred menoj v zeleni uniformi, stroj, zdaj je bil v civilu, v sivi jesenski obleki. Tedaj je stegnil desnico in pozdravil „Heil Hitler!“, zdaj je pozdravil „Guten Tag!“ in desnice ni dvignil k hitlerjanskemu pozdravu, temveč jo je pomolil meni v pozdrav, vendar nisem segel vanjo, zgrabil sem stol in ga primaknil k mizi.

„Dober dan!“ sem odzdravil slovenski, potem še nemški, kakor da sem se končno le spomnil, da ne zna naše govorice. „Sedit!“

„Hvala!“ je rekel suho in sedel. „Nemcev še vedno ne maraš, kakor vidim.“

„Nič nimam proti Nemcem,“ sem ga zavrnil. „V Eibisfeldu, Köflachu in Donawitzu sem spoznal nekaj imenitnih ljudi. Ne maram pa Hitlerja in tistih, ki mu služijo. Dobro vem, kaj počenjajo tu in drugod.“

Führer vsega tega ni hotel,“ je povedal z zagrizenostjo, ki je niso razodevale samo besede, marveč tudi glas, „hoteli so Francozi, Rusi in drugi. Führer se je skušal pogovoriti na miren način, dovolj dolgo je razlagal, kaj zahteva. Šele ko je bila vsaka beseda zaman, je udaril. No,“ se je blede nasmešnil, „o tem ne bova govorila, vsaj zdaj ne, prišel sem na obisk k sorodniku, bratrancu, ne k političnemu nasprotniku.“

„Nisi več v vojski?“

Šele tedaj sem opazil, da ima levo oko stekleno in da mu na levici manjkajo trije prsti. Mrzlo me je prešlo: Ali ni to novi komandant ruskega taborišča, komandant, ki je še hujši, kot je bil prejšnji?

„Nisem, kakor vidiš. Vendar še vedno služim tretjemu Rajhu. Dal sem se v civil, ker vem, da uniform ne maraš.“

(Nadaljevanje sledi)

EVROPA PRED VIHARJEM

II. Razmajani mejniki

Operacija „Himmler“

17. avgusta je dal Hitler svoji varnostni službi nalogo, naj si priskrbi poljske uniforme in orožje kakor tudi vojaške knjižice in druge poljske stvari, ki jih potrebuje za tako imenovano „operacijo Himmler“. Zakaj potrebuje Hitler te uniforme, je vedel samo on in nekaj njegovih najzaupnejših ljudi. O tej „operaciji“ niso ohranjeni nobeni dokumenti. Šele na nürnberškem procesu proti vojnim zločincem so prišle na dan podrobnosti o tem gangstrskem napadu.

Iz izjave bivšega esesovca Helmuta Naujocksa pred nürnberškim sodiščem povzamemo naslednje podrobnosti o „operaciji Himmler“:

„Okoli 10. avgusta mi je ukazal šef varnostne službe Heydrich, naj pripravim napad na radijsko postajo v bližini Glivic (Gleiwitz) ob poljski meji. Vse naj bi tako uredil, da bi bilo videti, kakor da so napadli postajo Poljaki. Heydrich mi je dejal: „Za tuj tisk je potreben dejanski dokaz za poljske vdore preko meje“.

Nato mi je podrobno opisal mojo nalogo: polastiti se moram radijske postaje in jo

držati tako dolgo, kolikor je potrebno, da bo lahko neki poljsko govoreči Nemec prebral po radiu kratek nagovor v poljščini.

Dobili smo dvanajst ali trinajst kaznjencev, ki bi jih naj na dan napada preoblekli v poljske uniforme.

31. avgusta opoldne mi je Heydrich telefoniral: „Oglasite se ob osmih zvečer pri Müllerju zaradi konserv!“ To je bil dogovorjeni znak, naj ob osmih zvečer izvedemo napad.

Neki zdravnik je vcepil kaznjencem smrtonosno injekcijo. Ko so bili mrtvi, smo jih preoblekli v poljske uniforme in jim priza-dejali nekaj ran iz strelnega orožja. To naj bi služilo kot dokaz, da so padli v borbi.

Storil sem vse, kakor mi je bilo ukazano. Ob osmih je skupina esesovcev v poljskih uniformah vdrla v radijsko postajo. S seboj so pripeljali mrtve kaznjence v poljskih uniformah in jih razstavili pred radijsko postajo, po veži in stopnišču. Tisti Nemec je imel v poljščini po radiu kratek nagovor, da je prišel čas obračuna med Poljaki in Nemci in da je treba vse Nemce pobiti. Oddali smo še nekaj strela iz pištol in izginili.

Po napadu so privedli novinarje in druge ljudi na prizorišče napada. Sestavili so tudi policijsko poročilo.

To je bil torej tako imenovani „poljski napad na nemško radijsko postajo.“

Hitlerjeva vojna je postala resničnost.

Vojna

1. septembra 1939 ob 4.45 so zagrmeli nemški topovi, tanki so prekoračili poljsko mejo, nemška letala so pričela sipati smrt po poljskih vaseh in mestih. Druga svetovna vojna se je pričela.

Ob desetih dopoldne je imel Hitler svoj napovedani govor pred rajstogom. Medtem ko so poslanci rjovelj in so se po uradnem poročilu dvignili s svojih sedežev in manifestirali skrajno odločnost, je Hitler še enkrat kričal o svojih „velikodušnih predlogih“.

„Dva dni sem s svojo vlado sedel in čakal, ali se bo poljski vladi zdelo pametno, da bo končno poslala svojega opolnomočenca ali ne,“ je vpil Hitler, nato pa je prešel

na poljska grozodejstva, posebno na „nezaslišani poljski napad na nemško radijsko postajo v Glivicah“. Udarjal se je po prsih in vpil, da je ponovno oblekel vojaško suknjo, ki mu je „najsvetejša in najdražja“.

„Poljska je sinoči prvič z regularnimi vo-jaki streljala na naše ozemlje. Od 5.45 — tu se je Hitler v svoji histeriji zmotil za eno uro — „od 5.45 streljamo nazaj in odslej bomo vrnili bombo za bombo!“

Na nemško prebivalstvo je legla mora. Na berlinskih ulicah ni bilo opaziti nobenega pravega navdušenja. Nemški tisk je dobil tega dne povelje: „Nobenih naslovov, ki bi v njih omenjali besedo vojna!“

„Vojskoval se bom deset let...“

Popoldne je Hitler povabil k sebi Dahlerusa. Švedskega gosta je sprejel v Göringovi navzočnosti v nekem manjšem salonu.

„Tam je stal Hitler sam in čakal,“ je pisal Dahlerus o tem obisku v svojih spominih. „Na prvi pogled se je zdel miren, toda pozneje sem lahko ugotovil, kako nervozen in razburjen je bil. Sprejel me je sicer vljudno, toda od vsega začetka sem opazil v njegovem vedenju nekaj nenormalnega. Stopil je naravnost predme, stal je in buljil predse. Iz ust mu je prihajal tako neprijeten vonj, da sem se moral premagovati, da nisem stopil za korak nazaj.“

Prišel je govoriti o tem, da pomiritve med Nemčijo in Anglijo po krivdi Angležov zdaj ne more več biti. Zdaj je odločen, da bo zlo-mil poljski odpor in poljsko ljudstvo uničil. Izjavil pa je, da je pripravljen pogajati se

z Angleži, če to želijo. „Če pa Angleži ne razumejo,“ je nadaljeval, „da je v njihovem lastnem interesu, da se ne vojskujejo z nami, bodo svojo napako drago plačali.“ Postal je vedno bolj razburjen, pričel je kričiti z rokami in vpiti, čeprav je stal tik ob meni: „Če se hoče Anglija leto dni vojskovati, se bom vojskoval leto dni; če se hoče Anglija dve leti vojskovati, se bom vojskoval dve leti.“ Tu je za hip utihnil, nato pa je zavpil s predirljivim glasom in z divjimi kretnjami: „Če pa se želi Anglija tri leta vojskovati, se bom pač tri leta vojskoval...“ Krenjam z rokami so zdaj sledile kretnje z glavo in ko je na koncu glasno kričal: „In če bo potrebno, se bom vojskoval deset let,“ je zamahnil s stisnjeno pestjo in se sklonil tako daleč, da se je s pestjo skoraj dotaknil tal. Položaj je bil zelo mučen.

Epilog

Evropa je poskušala še dva dni vojni požar zadušiti z diplomatskimi sredstvi. Evropske države so upale, da bo mogoče na Mussolinijevo pobudo sklicati mednarodno konferenco. Hitler pa je poganjal svoje armade vse globlje na poljsko ozemlje, da bi imel v primeru pogajanj čim boljši položaj.

3. septembra je skušal Henderson ob štirih zjutraj dobiti telefonsko zvezo s kakim vodilnim uradnikom zunanjega ministrstva, ker je nameraval ob devetih izročiti nemški vladi važen dokument. Ker je Ribbentrop svoji centrali prepovedal, da bi ga zvezali z britanskimi diplomati, je prejel Henderson čez dobro uro odgovor, da ga bo sprejel tolmač Schmidt.

Ob devetih je izročil Henderson usodni dokument. Ker je Anglija dva dni zamačala, da bo Nemčija ustavila svoj napad na Poljsko, je postavila ultimatum:

„Če ne prejme vlada Njegovega Velikanstva do enajste ure britanskega poletnega časa zadovoljivega zagotovila o ustavitvi vseh napadalnih akcij in umiku nemških čet iz te dežele, bo zavladalo od tega trenutka dalje

vojno stanje med Veliko Britanijo in Nemčijo.“

Schmidt je prinesel ultimatum Hitlerju in Ribbentropu in ga počasi prevedel. Hitler je sedel kot okamenel in buljil predse.

„Sedel je čisto tiho in nepremično na svojem stolu,“ piše o tem dogodku Schmidt v svojih spominih. „Čez nekaj časa, ki se mi je zdel kakor večnost, se je obrnil k Ribbentropu, ki je stal kot odrevenel pri oknu. „Kaj pa zdaj?“ je vprašal Hitler svojega zunanjega ministra in ga jeznost pogledal.“

Schmidt je zapustil Hitlerjevo delovno sobo. Hitlerjevim sodelavcem, ki so čakali v predsobi, je sporočil: „Angleži so nam pravkar izročili ultimatum. Čez dve uri bo med Anglijo in Nemčijo vojno stanje.“

V sobi je zavladala smrtna tišina. Göring se je obrnil k Schmidtju in izgovoril preroške besede:

„Če to vojno izgubimo, potem nam bodi nebo milostljivo!“

Konec

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kinete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Slovenske oddaje Radia Celovec

Sobota, 26. 3.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

Nedelja, 27. 3.: 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 28. 3.: 14.00 Kogar zanima — 17.55 Za našo vas.

Torek, 29. 3.: 14.00 Dr. Ivan Grafenauer: Kraljič rešuje svojo nevesto.

Sreda, 30. 3.: 14.00 Domači vrt. — Kar želite, zaigramo.

Četrtek, 31. 3.: 14.00 Vozateč v beležnico...

Petek, 1. 4.: 14.00 April, april...

Sobota, 26. marec:

I. program: 8.00 Fantje, veseli bodite — 8.45 Sini pisani svet — 14.00 Pozdrav nate — 15.00 „Z napačnim denarjem“ — 15.30 Misli z nami — 16.00 Mladinska oddaja — 17.10 Glasbeno kramljanje — 17.40 Zveneči alatrio — 18.55 Sport — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 „Cavalleria rusticana“, opera

II. program: 6.10 Z glasbo v dan — 7.15 Jutranji koncert — 8.20 Prosimo prav prijazno — 9.30 Majhen dopoldanski koncert — 11.00 Ljudske viže — 12.03 Za avtomobiliste — 14.15 Godba na pihala — 15.00 Mladinski koncert — 17.10 Lepa pesem — 18.10 Veseli delopust — 19.30 Vsakodnevna zabavna oddaja — 20.00 Dobro zabavo!

Nedelja, 27. marec:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 6.50 Naš domači vrt — 9.00 Melodije za nedeljsko jutro — 11.00 Glasbena nedeljska promenade — 11.30 Veselo petje, veselo igranje — 13.00 Operni koncert — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Otroški oder — 17.05 Vesele viže — 18.25 Dobro razpoloženi — 19.45 Nekaj za dobro voljo — 20.10 Kdo je storilec?, kriminalna slušna igra.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 8.15 Kaj je novega? — 9.00 Operni koncert — 10.05 Dunajski zajtrk z glasbo — 11.00 Velika simfonija — 13.15 Za avtomobiliste — 15.00 Operetni zvoki — 16.00 Plesna glasba — 16.30 Popevke — 18.00 Zbrane melodije — 19.10 Pisan krožnik plošč — 19.30 Vsakodnevna zabavna oddaja — 20.00 Lepi glasovi, lepe viže — 20.45 Vesele viže.

Ponedeljek, 28. marec:

I. program: 8.00 Operni koncert — 13.00 Melodije Gerharda Winklerja — 14.45 Prav za Vas — 15.45 Melodija življenja — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.20 Za Vas? — Za vse — 18.55 Sportna poročila — 19.50 Nebeška postelja — 20.15 Cilali in razumeli — 20.30 Sradivariacije — 21.00 Ena dama in dvanajst fantov — 21.30 Pomladi, ko vse zeleni.

II. program: 6.45 Majhna melodija — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Solska oddaja — 10.40 Solska oddaja — 11.00 Za ljubitelje težke glasbe — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Za ljubitelje opernih melodij — 15.00 Solska oddaja — 15.30 Zabavna glasba — 16.00 Otroška ura — 17.10 Kulturne vesti — 17.55 Glasba za delopust — 19.25 Made in Austria — 19.30 Vsakodnevna zabavna oddaja.

Torek, 29. marec:

I. program: 8.00 Ljudstvo igra — 14.45 Prav za Vas — 15.15 Komorna glasba — 16.00 Majhen koncert — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.55 Sport — 19.00 Ljuba mamica — 20.15 Slušna igra „Morilec iz pravičnosti“.

Lepa jabolčna in hrševa drevesca oddaja drevesnica ing. Marko Polzer na Vah, pošta Št. Vid v P. — St. Veit i. J.

II. program: 6.10 Z glasbo v dan — 7.15 Jutranja glasba — 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.05 Solska oddaja — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Znanj orkestri — 15.00 Solska oddaja — 15.30 Veselo popoldne — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Avstrijska zabavna glasba — 17.10 Kulturne vesti — 19.25 Made in Austria — 19.30 Svet pride k tebi v hišo — 21.10 Vsaka stvar ima dve strani.

Sreda, 30. marec:

I. program: 8.00 Da, to je moja melodija — 14.45 Glasba za mladino — 16.00 Pol ure s Heinzom Sandauerjem in njegovim orkestrom — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Glasba, ki nam dopade — 17.55 Maj očka je majhen kmelič — 18.10 Pisano nakokano — 18.55 Sport — 19.00 Od plošče do plošče — 20.15 Skoraj pozabljena — premalo poznana.

Četrtek, 31. marec:

I. program: 8.00 Zveneče platno — 8.45 Avstrijski v inozemstvu — 13.25 Veseli dnevi — 14.30 Ura pesmi — 15.00 Prav za Vas — 16.00 Zveneči vodometli — 17.10 Popoldanski koncert — 18.15 Oddaja za delavce — 18.30 Mladinska oddaja — 18.55 Sport — 20.15 Mestne slike: Graz — 21.00 Zveneča alpska dežela.

II. program: 6.45 Majhna melodija — 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.05 Solska oddaja — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 14.15 Znanj orkestri — 15.00 Solska oddaja — 15.30 Dela avstrijskih komponistov — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Zaljubljene gosli — 17.10 Kulturne vesti — 17.55 Zabavna glasba — 19.25 Made in Austria — 19.30 Vsakodnevna zabavna oddaja — 20.00 Mrliški plesi v alpskih deželah — 20.30 Pazar! Snamenje.

Petek, 1. april:

I. program: 8.00 Orkestralni koncert — 14.45 Komorna glasba — 15.30 Kulturna zrcalo — 16.00 Glasba Nica Dosiala — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Bolelna glasba — 17.55 Nekaj za dobro voljo — 19.15 Velika presenečenje — 20.15 Halo! Tenagerij!

II. program: 6.10 Z glasbo v dan — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Solska oddaja — 11.00 Za ljubitelje težke glasbe — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Za ljubitelje opernih melodij — 14.15 Sodabni avstrijski komponisti — 15.00 Solska oddaja — 15.30 Zabavna glasba — 16.00 Otroška ura — 16.30 Glasba za mlade zaljubljene ljudi — 17.10 Kulturne vesti — 17.55 Glasba za zabavo — 19.25 Made in Austria — 19.30 Vsakodnevna zabavna oddaja — 20.00 „In to v nedeljo zjutraj“, veselogra.

Televizijski program:

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Čas v sliki. Oddaja Čas v sliki tudi vedno pred zaključkom televizijskega programa.

Nedelja, 27. 3.: 17.00 Za mladino „Kaj lahko postanem?“ — 17.30 Za družino — 20.00 Direktni pranos iz dunajskega Novega gledališča: „Streha nad glavo“.

Ponedeljek, 28. 3.: 19.30 Telefonski kabel, film — 20.40 „Indija danes“ — 21.05 Kulturni film „Ljubkost, moč in lepota“ — 21.20 Prenos iz nemške televizije „Gosti na Woodcastle“ — kriminalna komedija.

Torek, 29. 3.: 19.30 Zlati zvok — 20.20 „Pesem visokih Tur“, film o Kaprunu — 22.00 Eurovizija iz Londona „Chanson-lekmanovanje 1960“.

Sreda, 30. 3.: 17.00 Za otroke: Listamo v slikalnici — 19.30 Vsi nastop prosimo — 20.20 „Variete — variete“ — 21.45 „Črno na belem“.

Četrtek, 31. 3.: 20.20 „Ženeva“, film — 20.50 Prenos iz nemške televizije: „Od česar živimo in na čem umrjemo“, televizijska igra.

Petek, 1. 4.: 19.30 Enaindvajset — Kdo ve več? — 20.20 Mali Svetovni oder: „Lutkovni kabare!“ — 20.50 Moderna dunajska pravljica.

Sobota, 2. 4.: 19.30 Kaj vidimo novega? — 20.20 Prenos iz nemške televizije: Vesela zabavna oddaja.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 26. marec:

8.05 Ali Vam ugaša? — 10.10 Od melodije do melodije — 12.00 Teden mednarodnih smučarskih poletov v Planici — 13.30 Popularni operni dvospeli — 14.05 Samoborske popevke — 14.35 Voščila — 15.40 Na platnu smo videli — 16.30 Zvoki za dobro voljo — 17.10 Ljubiteljem domačih napevov — 17.35 Melodije za Vas — 18.15 Od tu in tam — 20.00 Spoznavajmo svet in domovino.

Nedelja, 27. marec:

6.00 Jutranji pozdrav — 7.35 Popevke za nedeljsko jutro — 8.57 Vesela v novi teden — 9.40 Godba na pihala — 10.30 Teden mednarodnih smučarskih poletov v Planici — 13.30 Za našo vas — 13.45 Koncert pri Vas doma — 14.15 Voščila — 15.45 Plesni ritmi iz operf — 16.30 Voščila — 18.35 Po domače v dvo- in tričetrstinskem taktu — 20.05 Izberite melodijo tedna!

Ponedeljek, 28. marec:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.40 Pojela Vokalni kvintet Kranjčani in Obrtniški moški zbor Enakost — 10.10 Iz filmov in glasbenih revij — 11.00 Zvočni spektrum — 11.30 Oddaja za otroke — 12.00 Ciganski napevi — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pozdrav iz Slavonije — 13.30 Slovaške narodne pesmi — 13.55 Ruleta za zabavo — 14.35 Voščila — 16.00 V svetu opernih melodij — 17.10 Srečno vožnjo — 20.00 Revija zabavne glasbe.

Torek, 29. marec:

5.00 Dobro jutro — 9.25 Polpuri plesnih ritmov — 10.10 Izberite melodijo tedna — 11.00 Iz slovenske solistične glasbe — 11.30 Zabavna paleta — 12.00 Trio Bardorfer — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pet pesmi za pet pevcev — 12.40 Godba na pihala — 13.30 Zbrane operne arije — 14.35 Klavir v ritmu — 15.40 Listi iz domače književnosti — 16.00 Izbrali smo za Vas — 18.20 Kolček za mlade ljubitelje glasbe — 20.00 Poje zbor Roberta Shaw.

Sreda, 30. marec:

5.00 Pisan glasbeni spored zabavne glasbe — 8.30 Od tu in tam — 9.00 Jezikovni pogovori — 10.10 Sen kresne noči — 11.00 Radi bi Vas zabavali — 11.30 Oddaja za cicibane — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pisani zvoki z Dravskega polja — 12.45 Dunajski valčki — 13.30 Slovenske narodne — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Navost na knjižni polici — 16.00 Koncert po željah — 17.10 Sestanek ob petih — 17.30 Znanj pevci — priljubljane melodije — 20.00 Ali jih poznate?

Četrtek, 31. marec:

8.05 Veliki orkestri — znane melodije — 10.10 Popevke se vrstijo — 10.40 Pet minut za novo pesmico — 11.00 V deželi Lope de Vage — 12.00 Narodne ob spremljavi harmonike — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.40 Od polke do kola — 13.30 Zvočna panorama — 13.55 Francoske operne arije — 14.35 Voščila — 15.40 5 knjižnega trga — 16.30 Popevke na tekočem traku — 17.10 Od kod si, dekle ti doma? — 18.00 Turistična oddaja — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Portret — Tone Selikar.

Petek, 1. april:

5.00 Dobro jutro — 8.30 Richard Strauss: Koncert za violino in orkester v d-molu — 9.20 Plesni orkester Max Greger — 9.40 Kolček za mlade ljubitelje glasbe — 10.10 Od valčka do calypsa — 11.05 5 popevkami po svetu — 11.30 Družina in dom — 11.45 Narodne in umelne za petje in orkester — 12.15 Kmetijski nasveti — 13.50 Poje Slovenski oklet — 14.35 Kalejdoskop prijetnih zvokov — 15.40 Iz svetovne književnosti — 16.00 Palkov koncert ob štirih — 17.20 Lape melodije — 17.40 Narodne pesmi — 20.15 Tedenki zunanje-politični pregled — 20.30 Mozartovi koncerti — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Nočni operni koncerti.

Plemenski sejem v št. Vidu ob Glini

Zveza koroških prašičerejcev priredi v petek, dne 1. aprila 1960 ob 10. uri dopoldan v št. Vidu ob Glini plemenski sejem. Na prodaj bo 34 plemenskih svinj nemške plemenite ter 22 merjascev in 9 plemenskih svinj nemške oplemenjene pasme.

Vorschläge der Kärntner Slowenen zur Regelung der Minderheitenfrage

(Fortsetzung aus der letzten Nummer)

Wir brauchen weiters nicht einmal besonders nachzuweisen, dass das Prinzip der Grunderziehung in der Muttersprache auch in der zeitgenössischen Pädagogik allgemein anerkannt ist, dass diesen Grundsatz z. B. schon im Jahre 1951 neuerdings die Konferenz der Pädagogen, die von der UNESCO einberufen wurde, bestätigt hat. Es ist bekannt, dass diese Konferenz sogar für den Fall, dass irgendwelche Leute in einem Lande die Wohltat der Verwendung der Muttersprache bei der Erziehung nicht verstehen und sich einer solchen Erziehung sogar widersetzen sollten, empfohlen hat, dass sich in einem solchen Falle die Lehrer und Behörden bemühen müssten, die Bevölkerung zu überzeugen, damit die Erziehung in der Muttersprache nicht zur Ursache einer Diskriminierung werde, sondern vielmehr zum Nutzen der Bildung und des gleichberechtigten Zusammenlebens gehe. Das ist zweifelsohne etwas ganz anderes als die absolute und ausschliessliche Forderung des Bekenntnisprinzips.

Neben diesen Einwendungen rechtlicher und pädagogischer Art berufen wir uns gegen die Behauptung Dr. Gschnitzers noch auf die Grundsätze, die die Vereinten Nationen in der Allgemeinen Deklaration über die Menschenrechte und im Entwurf der Deklaration über die Rechte des Kindes zum Ausdruck brachten. Es handelt sich hierbei um Grundsätze, in denen die Erkenntnisse des ethischen und demokratischen Fortschrittes der gegenwärtigen menschlichen Gesellschaft verwirklicht sind und die eine solche moralische Autorität geniessen, dass sich mit dieser keine Rechtsschule messen kann. Auf dem Gebiete der Grunderziehung fordert die Allgemeine Deklaration (Art. 26) vor allem, dass die unentgeltliche und verbindliche Bildung insbesondere darauf hin aus zielen muss, dass sich die Persönlichkeit des Menschen entwickelt, dass sich die Achtung der Menschenrechte festigt, dass sie das Verständnis, die Toleranz und die Freundschaft unter den Völkern wecken und die Bemühung der Vereinten Nationen zur Erhaltung des Friedens fördern muss.

Das individuelle Elternrecht wird nur zugelassen, wenn es nicht zu den aufgezählten höheren Postulaten der modernen verbindlichen Erziehung im Widerspruch steht

und da nur als Möglichkeit der Wahl der philosophischen Erziehung (religiöse Schulen). Noch genauer definiert die Erfordernisse, die die moderne Erziehung zu erfüllen hat, der Entwurf der Deklaration über die Rechte des Kindes, wie ihn die Menschenrechts-Kommission der Vereinten Nationen auf der vorjährigen Session schon einstimmig angenommen hat. An erster Stelle fordert dieser Entwurf, dass die politische oder andere Überzeugung der Eltern, die nationalen und sozialen Verhältnisse keinen Einfluss auf den gleichen Genuss der Rechte seitens des Kindes haben dürfen. Dem Kinde muss ein besonderer gesetzlicher und anderer Schutz gesichert sein und die besten Interessen des Kindes sollen das höchste Ziel beim Beschliessen solcher Gesetze sein. Die verbindliche und unentgeltliche Bildung muss die allseitige Entwicklung der Persönlichkeit des Kindes zum Ziele haben. Diese soll das Kind zum gegenseitigen Verstehen, zur Duldsamkeit und Freundschaft zwischen den Völkern und zur Verständnis der Kultur des eigenen Volkes und der der anderen Völker aneignen. Das Kind soll auch ausserhalb der Schule in einer Umgebung erzogen werden, die den Widerstand gegen jede wie immer geartete nationale, rassische und religiöse Diskriminierung weckt, schliesslich soll das Kind gegen Tätigkeiten, die auf derlei Diskriminierungen gegründet sind, geschützt werden. Das sind die hauptsächlichsten Forderungen, die im Entwurf der Deklaration über die Rechte des Kindes enthalten sind, und deren Erfüllung muss, wie ebenfalls im Entwurf festgehalten ist, die höchste Aufgabe für alle für die Erziehung Verantwortlichen, also auch für die Eltern, ohne Rücksicht auf ihre persönliche politische oder andere Überzeugung oder Meinung sein. Kann man sich denn die Er-

füllung dieser Forderung in einem System, das grundsätzlich die Entfremdung des Kindes der Kultur des eigenen Volkes verursacht, überhaupt vorstellen? Die Erfüllung dieser Forderungen ist nur auf Grund der Erziehung in der Muttersprache möglich!

Selbstverständlich haben wir dabei die wirkliche Muttersprache im Auge, jene, die der Mensch sich nicht aussuchen kann, wie er sich auch seine Eltern nicht aussuchen kann, nicht aber das Festklammern und Lobpreisen der Abstraktion des demokratischen Bekenntnisses. Warum sollte man da nicht lieber an dem festhalten, was wahrhaftig rein, klar und einfach ist:

Zur Lösung der Frage, wer in nationalen Grenzgebieten zu einer Minderheit gehört... gibt es ein sicheres Kriterium: die Sprache, die im Familienkreise gesprochen wird."

Dies ist eine Lösung, die nicht wir formuliert haben, die vielmehr der Professor der Ethik und der Sozialwissenschaft an der Wiener Universität, der mehrfache Doktor Johannes Messner in seinem anerkannten Standardwerk über das Naturrecht empfohlen hat.

So sehen in Wirklichkeit die zeitgemässen Kriterien der Demokratie aus, nach denen sich auch die Schule und die allgemeinen Erziehungsfaktoren in Südkärnten richten müssten.

Dem gegenüber aber sind nach den amtlichen Feststellungen in Südkärnten mindestens zwei Drittel der Schulkinder ohne Unterricht in der Muttersprache, dieser Grundbedingung für eine harmonische Entwicklung der menschlichen Persönlichkeit und für das Kennenlernen der Kultur des eigenen Volkes;

weiters kann sich jedermann von den allgemeinen dort herrschenden ungesunden Verhältnissen, von der Unordnung und der Willkür, vom Druck und von der Entfaltung des nationalen Hasses, wovor die Kinder zu schützen die Pflicht aller Erziehungsfaktoren sein müsste, sofern er nur will, selbst überzeugen.

Wir mussten zu den erwähnten Erklärungen so ausführlich Stellung beziehen, weil diese unsere grundsätzliche Einstellung zum gesamten Fragenkomplex, wie sie auch in unseren beiden Memoranden, in unseren zahlreichen Eingaben, Resolutionen und Versprachen immer wieder zum Ausdruck kommt, leider keine Beachtung gefunden hat. Im Gegenteil ging man auch in den beiden in Ausführung des Art. 7 des Staatsvertrages bisher beschlossenen Gesetzen über alle diese im modernen Erziehungsrecht und Gesellschaftsleben verankerten Grundsätze und unsere darauf fussenden Vorschläge hinweg und schuf eine Regelung, die einem wirklich demokratischen Minderheitenschutz Hohn spricht. Wir mussten und müssen diese Gesetze daher grundsätzlich ablehnen. Wir haben jedoch trotzdem den vorgefragten Wunsch, „die slowenische Minderheit sollte diese Gesetze nicht einfach ablehnen“, de facto bis jetzt respektiert, müssen heute jedoch nach fast einjähriger Erfahrung feststellen, dass diese unsere ehrlichen Bemühungen leider bisher wegen zum Teil völlig verständnisloser Einstellung des Mehrheitsvolkes und Staates wenig erfolgreich geblieben sind.

Diese unsere Bemühungen wurden seitens der Kärntner Landesschulbehörde (Landeshauptmann Wedenig) und des Herrn Bundesministers für Unterricht Dr. Heinrich Drim-

mel sogar dazu benützt, um zu erklären, „das Minderheitenschulgesetz habe, wie man nach fast einem Jahr Wirksamkeit feststellen könne, den Erwartungen entsprochen. Es erfülle voll und ganz die Bedingungen des Staatsvertrages und es seien den Schulbehörden keine berechtigten Klagen geäussert worden.“

Wir können auch diese Erklärungen nicht unerwidert lassen. Wenn der Herr Unterrichtsminister damit meint, dass die von den chauvinistischen deutschnationalen Vereinen und Hetzern inszenierten Schulstreiks und Pressehetze aufgehört haben, so stimmt es allerdings, dass diese nach dem Inkrafttreten des sogenannten Minderheitenschulgesetzes keinen Anlass mehr zu Beschwerden haben, weil ja ihren Wünschen im Gesetze voll entsprochen wurde. Andererseits aber ist es wahr, dass unsere berechtigten Klagen und begründeten Beschwerden, wie sie im Memorandum zur Schulfrage, in unseren Ausführungen vor dem Schulausschuss des Nationalrates und in zahlreichen Versprachen vor den zuständigen Schulbehörden im Lande und in unserer Presse vorgebracht wurden, unbeachtet geblieben sind und bisher trotz unserer konkreten Angaben kein einziger Schuldtragender zur Verantwortung gezogen wurde. Wohl aber wurden gegen verschiedene Leute, die irgendwie im Verdachte standen, auf dem Schulsektor zu Gunsten der Slowenen eingetreten zu sein, ja selbst gegen Kinder, die über Missstände in der Schule klagten, Massnahmen unternommen. Dies ist auch der Grund, weshalb wir Namen und Orte nicht mehr anführen.

Jedenfalls aber haben wir auf dem Gebiete des Schulwesens seit der Abschaffung der zweisprachigen Schule noch viel mehr Klagen und zwar berechnete Klagen. Deshalb sehen wir uns auch gezwungen, die Lage auf dem Schulsektor und auf dem Gebiete des Gerichtswesens, wie sie ein Jahr nach dem Inkrafttreten der diesbezüglichen Gesetze sich ergibt, in besonderen Abhandlungen im Anhang kritisch zu beleuchten.

B. Konkrete Vorschläge

Lebensgebiete in der Gesamtheit erfassen. Nicht zuletzt haben wir dabei die Frage so aufgefasst, dass es Aufgabe jeder Minderheit ist, Mittlerin und Brücke zwischen benachbarten Völkern und Staaten zu sein.

Ohne von unseren grundsätzlichen Ansichten über den Minderheitenschutz und über die Rolle der Minderheit im gesellschaftlichen, staatlichen und zwischenstaatlichen Bereich abzurücken, wollen wir — der jetzigen Lage entsprechend — nochmals Vorschläge zur dringenden notwendigen Regelung der Lebensfragen unserer Volksgruppe unterbreiten. Da der moderne Staat sämtliche Lebensbereiche des Volkes irgendwie erfasst, regelt und betreut, berühren auch unsere Vorschläge jene Lebensgebiete unserer Volksgruppe in mehr oder minder konkreter Form, zu deren Schutz, Betreuung und Förderung sich Österreich auch im Staatsvertrag vom 15. Mai 1955 verpflichtet hat.

kann sich nur bewähren, wenn eine eigene Schulaufsichtsbehörde deren Durchführung im ganzen Umfang überwacht. Die im jetzigen „Minderheitenschulgesetz“ vorgesehene Schulaufsichtsabteilung mit beschränkter Aufsichtsgewalt nur über den slowenischen Sprachunterricht kann diese Aufgabe keinesfalls erfüllen. Wir fordern vielmehr die im Artikel 7 des Staatsvertrages vorgesehene eigene Abteilung der Schulaufsichtsbehörde, die den gesamten Unterricht und die Schulorganisation der unter Pkt. 1 und 2 vorgeschlagenen Schulen überwacht und betreut, weshalb ihr Wirkungskreis sowohl die pädagogischen (Bundessache) als auch die personellen und administrativen Belange (Landessache) umfassen muss.

Diese Schulaufsichtsbehörde hätte umgehend für die ihrer Aufsicht unterstehenden Schulen die Lehrpläne zu überprüfen und für die Herausgabe der erforderlichen Lehrbücher Sorge zu tragen.

4. Durch verbindliche Bestimmungen muss die Aufnahme slowenischer Kandidaten in die Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalt und durch deren pädagogisch und personell geregelte Ausbildung ein ausreichender Lehrernachwuchs für die unter Pkt. 1 angeführten Schulen garantiert sein.

Für die Fortbildung aller Lehrer für den zweisprachigen Unterricht ist in gleicher Weise wie für die übrigen Lehrer Vorsorge zu treffen.

5. Da ein beträchtlicher Teil unserer Volksgruppe beruflich der Landwirtschaft angehört, fordern wir für unsere Landwirtschafts- und Haushaltungsschulen die gleiche Förderung, die gleichartigen deutschen Schulen zuteil wird. Insbesondere geht unsere Forderung nach Zuerkennung des Öffentlichkeitsrechtes für diese Schulen, nach Besoldung der notwendigen ständigen Lehrkräfte, entsprechender Dotierung der Schulinternate und Beihilfengewährung an deren Zöglinge.

Auch in den Landwirtschaftlichen Berufsschulen soll die Zweisprachigkeit im Sinne unseres Vorschlages unter Pkt. 1 verwirklicht werden.

(Fortsetzung folgt)

I. Regelung der Schulfrage

Ein Kernpunkt jeden Minderheitenschutzes ist eine gerechte und befriedigende Lösung der Schulfrage. Eine solche hat das neue „Minderheitenschulgesetz“ den Kärntner Slowenen keineswegs gebracht.

1. Wir vertreten nach wie vor als Grundsatz die gemeinsame Erziehung der Jugend eines Volkes. Wenn jedoch der von uns geforderte grundsätzlich zweisprachige Unterricht aller Kinder seitens des Mehrheitsvolkes absolut abgelehnt wird, soll die neue Regelung die objektiv ohne Schwierigkeiten zu ermittelnde Hausprache des Kindes im Vorschulalter zur Grundlage haben.

Diese Forderung entspricht einerseits den international anerkannten pädagogischen Grundsätzen, nach denen die Schule dort fortsetzen muss, wo Familie und Heim bereits Fundamente gelegt haben, andererseits findet sie auch in der Praxis Begründung und Stütze in der Verordnung des Landesschulrates für Kärnten vom 27. Oktober 1958 mit der Vorschrift, dass „für jene Schüler und Schülerinnen, die die deutsche Sprache nicht oder mangelhaft beherrschen, die

dem Kinde eigene Mundart mündlich vermittelnd anzuwenden ist“. Wir schlagen daher vor, dass diese Praxis, die ja die objektive Feststellung der Sprache zur Grundlage hat, zur allgemeinen gesetzlichen Regelung wird und somit der zweisprachige Unterricht für alle Kinder, die nachgewiesenermassen im Vorschulalter eine slowenische Mundart gebrauchen, verpflichtend wird.

2. Entsprechend soll das Bundesgymnasium und Bundesrealgymnasium für Slowenen in Klagenfurt im Sinne des diesbezüglichen Vorschlages der beiden slowenischen Zentralorganisationen in eine zweisprachige Mittelschule umgewandelt werden, da wir grundsätzlich auf Erlernung und Beherrschung beider Landessprachen durch unsere Jugend Wert legen.

Weiters fordern wir die Unterbringung dieser Mittelschule in einem eigenen Gebäude, da deren gegenwärtige Unterbringung neben sonstigen Schwierigkeiten infolge des ständigen Nachmittagsunterrichtes für Schüler und Lehrer eine unerträgliche Belastung bedeutet.

3. Die Regelung der Schulfragen aber